

HRVATSKI PLANINAR

GLASILO HRVATSKOG PLANINARSKOG DRUŠTVA

GOD. XXXI.

SRPANJ i KOLOVOZ 1935.

BROJ 7. i 8.

RAD H.P.D-a JE POTREBAN

Odgovor na pitanje: Da li je potrebno HPD i u manjim mjestima našeg radnog područja? daje tajnik HPD podružnice »Strmac« u Novoj Gradiški, D. Gjurić u svome izvještaju na III. redovitoj godišnjoj skupštini. Makar da se taj odgovor odnosi na prilike u Novoj Gradiški, ipak ga donosimo skoro u cijelosti s namjerom da potaknemo i druge na razmišljanje o tome vrlo aktualnom problemu. (Uredništvo)

... Stoji činjenica da rad ovoga društva (u Novoj Gradiški — Op. Uredništva) nije onakav kakav bi trebao da bude. Među našim građanstvom ne postoji dovoljan interes za ovo društvo. Prije nego što se uopće obrazlože ove činjenice, nameće se pitanje, da li je onda u Novoj Gradiški i potrebno Hrvatsko Planinarsko Društvo, postoji li uopće razlog za njegov opstanak? Mislim da se o tome pitanju nije kod nas ni raspravljalo: bit će slobodan, da ukratko na nj odgovorim.

Jasno je, da se pod planinarstvom ne smije razumijevati samo izletništvo. Isto se tako ono ne može nazvati ni športom u običnom smislu. Planinarstvo ne samo da ima svoju dobru stranu sa zdravstvenog stanovišta, ono ima i jaku etičku značajku, jer upoznavanje i proučavanje prirode potiče čovjeka na razmišljanje o njenoj veličini i snazi. Boravak u prirodi oplemenjuje i upućuje čovjeka na misao o nečem višem i moćnijem od njega. I kad bi bilo samo to, dosta bi bilo da kažemo, da je takovo društvo potrebno i kod nas. Međutim, planinarstvo ide i dalje: ono ne samo da pruža mogućnost upoznavanja domovine, mogućnost proučavanja geološkog sastava planina, njihove flore i faune — planinarstvo u zadnje vrijeme prelazi i na druga područja, na proučavanje naroda, koji živi u planinama, na proučavanje njegovih običaja, njegove nošnje. Proučavanjem tipova kuća i gorskih sela pruža se mogućnost svestranog rada. Konačno znamo, da je planinar prvi vjesnik turista, planinari

utiru puteve prometu stranaca. U tome se očituje ekonomска važnost planinarstva.

Primjenjujući dakle sve to na naše konkretnе prilike možemo reći, da i kod nas postoji veliko područje za planinarski rad u onom smislu, kako sam gore istakao. Mi ne poznajemo našu okolicu, naša gorska sela, mi nismo u stanju, da iz vlastitog iskustva kažemo, koji su recimo najljepši dijelovi P s u n j a. Daleko smo od toga da znamo kakovi se tipovi kuća tamo nalaze, da li ih ima još sačuvanih od starine itd. itd. Mi nemamo ni najjednostavnije označenih puteva, a što je isto tako žalosno, nemamo ni jedne zbirke fotografija iz našeg planinarskog područja.

Vidimo iz svega da postoji mogućnost rada i da je opstanak jednog hrvatskog planinarskog društva (u Novoj Gradiški) potreban.

A sada se pitamo, zašto taj rad nije bio intenzivniji, zašto nema većeg zanimanja za društvo? Mogli bismo kod odgovora na ovo pitanje lako zaći u circulus vitiosus i reći: rada nije bilo, jer nije bilo interesa, a interesa nije bilo, jer nije bilo rada. Međutim, smatram, da je jedan od glavnih uzroka taj, što je ovdje planinarska ideja uopće slabo poznata. Ta se ideja ne može ovdje udomaćiti ni sa kakvим predavanjima ni sa novinskim člancima, nego samo polaganim i tihim sistematskim radom, pionirskim radom. Takav je rad najteži, težak je pogotovo za one, koji ga provode vršeći najnezahvalniju zadaću. Za taj rad moraju prionuti mladi ljudi, koji će svojim poletom moći da svladaju sve zle strane pionirskog rada.

U tome je drugi problem rada našeg društva i onim časom, kad se predobije šaka mlađih ljudi za ideju hrvatskog planinarstva, rad će ovog društva krenuti boljim pravcem. Time još uvjek nije rečeno, da ne treba u planinarstvu starijih lica! Ne! Ali mlađi ljudi moraju biti oni, koji imaju inicijativu u rukama, koji stvaraju i rade primajući savjete, pomoći i suradnju starijih . . .

DUŠAN S. KRIVOKAPIĆ:

BEOGRAD

PLANINA I ČOVJEK

(Svršetak)

V

Planine su izvor svekolikog života. Kako bi se naš rod snašao i održao, kad njegovo stanište ne bi bilo okićeno planinskim spljetovima? Svijet bi zacijelo bio i suviše bijedan. O nekom životu i blagostanju ne bi se dalo ni misliti. Prije svega voda, za koju je s pravom rečeno da je kolijevka života, ne bi bila zasićena zrakom

i drugim važnim sastojinama. Žitorodne doline ne bi se mogle obogaćivati humusom planinskih snosina. Dodajmo svemu rečenom i raznovrsna prirodna blaga, a poglavito: bijeli ugljen, šume, kameni ugljen i, naposljetku, svemoćnog idola — zlato.

Nekakva čivija u beogradskoj munjari bila je jednom otkazala poslušnost. Grad se iznenada našao u mraku. Sav i duhovni i zvezčeći život odmah se ukočio. Tramvaji su bili nepokretni kao bregalničke bivolice. Zanijemili su salonski orkestri i radio-zvučnici. Velike ulične svjetiljke i šarene neonske reklame nisu više bacale svjetlost na vesele prolaznike. Otmene i dotle raskošno osvijetljene pivnice, gdje se toče pjenušava vina i ugoveraju sumnjive rabote, davale su utisak drumskih mehana. Obične stearinske svijeće škiljile su na stolovima od kararskog mramora i činile smiješnu protivnost časama od češkog kristala i skupocjenim haljinama iz prvih pariskih kuća. Po zamračenim ulicama narod se spoticao i nemoćno teturao.

Tako bi izgledalo čovječanstvo, kad bi naše drage planine otkazale »kredit«.

Težeći svome blagostanju, čovjek nije previdio ogroman značaj i kapitalne usluge prirodnih sila. Uglavnom, on je uspio da ih zaposlji i podloži svojoj volji. Razorna brazda šarske Penje, svrnutu na vodenu turbinu i njen električni generator, razvija silu od 700 HP, izgoni mrak iz 3290 domova i dogoni pretile dividende nekolicini Šveđana. Mala vodenica u gornjem toku Jasenice pod Rudnikom za 24 časa može ispod svojih žrvanja da izbaci 12 tovara meljave. Samo jedna ruka dovoljna je vlasniku naše potočare da upravlja vodenicom i da uz to njeguje dva vojnika i dvije milosrdne sestre. Drugom rukom — sjeća se on upečatljivo — platio je harač Zlatnoj Slobodi: 3 septembra 1918 nahranio je Krupov merzer na Dobrom Polju...

Žeđ našeg uskovitlanog i računskog vijeka tu ne prestaje. Praktičan čovjek se ne zadovoljava slučajnim mrvicama prirodnog blaga, kao što su one, koje je Rudnik podario sakatome ratniku. Koješta! Drsko i uporno, sa smjelošću koja zapanjuje, čovjek zabada zube u njedra Zemljina, razgrće i secka njenu utrobu — kao ljekar lješ na anatomskom stolu — sjecka i otud izvlači dragocjeni plijen, koji se sasvim lako da preobratiti: u lijepe žene, u aperitive, opojne droge i u raskošne odaje. Na putu k toj pljački, kojoj zaista divno leži izraz »eksploatacija«, nimalo se čovjek ne ustručava da Prirodu unakazi i naružni. Put me bijaše doveo u jedan goli i bezvodni serpentinski kraj. Pogled mi je odmah pao na mnogobrojne humke razasute po čitavoj površini, što su sličili krtičnjacima po majskoj livadi. Prostodušno pomislih da se radi o rupama za sadnice šum-

skog drveća. Međutim, bile su to grube i duboke jame, koje su bušili bezdušni merkantiliste, ne bi li tamo otkrili dragocjene naslage. ... No to još nije sve. Isto tako, kao što umije Prirodu da opljačka i nagrdi, dokazao je čovjek da, kad su u pitanju njegovi interesi, umije obavljati i kudikamo složenije poslove, naime: da planinu prosto — uništi. Tako su u Velikom ratu, za vrijeme brdske vojne u Dolomitima odlijetala prema zvijezdama čitava brda. »Kapetane, Kol di Lana odletio je u vis. — ... poslije eksplozije mine, koja je odnijela u vazduh vrh Kol Alta« (T r e n k e r).

Doduše, »svakovrsnim blagom, otetim od zemlje, povećava se i čovječja imovina«. Nego, kao i sve što je ljudsko, tako su se i ovi poslovi oko nagomilavanja ljudske imovine isčaurili u velike pogreške i povukli za sobom teške zloupotrebe. Čovjek danas upire pogled u nebo i kune — Boga. Seljaci iz Bora, gdje se nalazi poznati rudnik zlatonosnog bakra, došli su, ustalom, već dotle da proklinju Prirodu. Para i gasovi, što nastaju prilikom flotacije i topljenja rude, u Boru su zagadili velike površine zemljišta i učinili ih neupotrebljivim za svaku vrstu kulture. U Dalmaciji cementna prašina je također izjalovila mnogo vinograda i oranica. Ali ovu ružnu sliku nikad neću da zaboravim. Drhtalo je okno bogatog rudnika i treslo se pod ljudskom rukom. Tridesetak Aronauta, lica crnih, bezizraznih i ispijenih do iznemoglosti, razrivalo je srce Zemljino i čupalo naslage »čekova Kredi Liona«. Na gomili rudače, izvan okna, sjedila je grupa neobičnih »rudara«. Pridoh im. Bili su muškarčići i djevojčice od 6—12 godina. Termometar je pokazivao +3.7° C. Svrstana u krug oko svojeg čauša — baš kao ono altajski đaci-pastirići oko svoje učiteljice u filmu »Sama« — ta premrzla dječica, taj zadnji zalog Otadžbine, držala su masivne čekiće, udarala Zub o Zub i odaibirala grumenje hromove rude. »Sal para don, bre cuc⁸⁾« — upitah arnautski jednu milokrvnu djevojčicu. — »Djašt dinar . . .⁹⁾« — glasio je odgovor.

Porazna stvarnost XX vijeka nije mogla da istakne žalosniji prizor! Srećom, ta se nehumanost ljuto sveti. Odmazda nije smjela da izostane. Bezdušni vlasnik toga rudokopa poginuo je od krvi svoje krvi: ubio ga je sin, dječak šestnaestih godina... Lijepo je rekao Tenison: »Planine su toliko prepune pjesme, da u njima nema mesta za nepravdu!«

VI

Gradovi i nizine uopće sputavaju slobodno oko. Stanko u »Balanskoj carici« gromko uzvikuje: »Hoću sunca, hoću bregova!«

⁸⁾ »Koliko para dobijaš, djevojčice?«

⁹⁾ »Šest dinara!«

Pokojni Kralj Albert od Belgije, najveći planinar našega doba, išao je u planine na »Psihički egzercir«.¹⁰⁾ Dode tako momenat kad duša zaželi svoje. Čovjek se prisjeti sebe i htio bi da oživi; da se vrati u carstvo Čarobnog; da još jednom preživi ono veselo doba, koje je prestalo s njegovim djetinjstvom; da bezbrižno trči po zelenim proplancima kao što se i pseto, koje je dugo bilo u lancu, nestošno valja po rosnoj livadi. I samo se to čovjeku nameće.

Punim se životom, konačno, živi samo u planini. Tu se čovjek budi i traži sebe. Tu on više nije rob, koji se klanja šeširu svoga poslodavca. Tu se približuje sebi i tu je on svoj, apsolutno s v o j. Kad mu pode za rukom da nađe sebe, onda on izlazi iz sebe, vraća se opet u sebe i najzad se prevrće sam u sebi. Pristupa jednom veoma ozbiljnog poslu. Preslušava svoju savjest, sračunava pazar svoga života, kuje, nádi i kali svoju misao, rektifikuje barjačić svoje ideološke orientacije, iznalazi i utvrđuje svoj realni stav prema društvenoj zajednici; ukratko rečeno: kleše, vaja i modeliše samoga sebe. Studenac mudrosti nije ničija privilegija. U brdima čovjek prestaje da radi pod utjecajem famoznih sila, o kojima u banalnom životu mora da povede računa. Suvereno vlada svojim bićem. Kao relativno trezvena jedinka traži u javnom životu veća prava, postavlja sebi veće zahtjeve i složenije zadatke; ali u isto vrijeme, sasvim prirodno i razumljivo, proširuje i obruč svojih dužnosti i moralnih obaveza, što mu nalažu opći čovječanski obziri. Slijepac je čovjek, dok se god ne navikne da samostalno misli. Savršeno je beskoristan kao društvena jedinka, doklegod pramac njegova broda ne zaplovi u vode, koje teku izvan granica njegovih ličnih interesa.

Ukazano je da planina potkopava našu ravnodušnost. Uzbuđenja mu dodu kao neka organska neizbjježnost. Bez uzbuđenja nema gipke i živopisne mašte, bez takve mašte nema konstruktivnog stvaranja. Uzbuđenja su, znači, svakome potrebna. Seljaci poslije napornog sedmičnog rada odlaze u mehane, da se tamo kartaju, opiju i potuku. Gradski krugovi, oni koji sami sebe nazivaju »otmenim i visokim«, s večeri odlaze u podzemlje zvano barovi i separai; tamo se napiju, pa onda zubima lome šampanjske boce, glođu cipele svojih milosnica i najzad se izbodu srebrnim noževima. Na taj način zadovoljavaju oni sve svoje funkcijeske potrebe, koje su, uslijed splina, od kojega pate ti krugovi, bile dugo sprečavane . . .

¹⁰⁾ Vidi: »L'Illustration« od 24. II. 1934., br. 4747., s. 212.

Potpomognite doprinosom u novcu i u materijalu gradnju našeg „Tomislavovog Doma na vrhu Medvednice“!

Svi veliki i čisti umovi čovjeka su upućivali u Prirodu. »Uticaj lepih predela, planinskih krajeva, umiruje naše razdraženosti i oplemenjuje naša osećanja prijateljstva«.¹¹⁾ Sa puno tople ljubavi priča Montenj, kako ga je otac poslao u selo da se тамо »nauči na prosti narodni život i da se navikne da više gleda one, koji nama pružaju ruku, nego one, koji nama okreću leđa.«¹²⁾ Tako se vaspitavao plemić i izgrađivao pisac »Eseja«, koji je, inače, neobično cijenio svoju višu lozu. »Prava škola treba da je slobodna Priroda. Hrabri i čisti ljudi neće se stvoriti u tesnim dvornicama s prozorima od gvozdenih rešetaka. Sasvim naprotiv. Zato njima treba pružiti uživanje da se kupaju u potocima i jezerima planinskim, voditi ih da se penju na visoke vrhove.«¹³⁾

Značaj toga planinskog pedagoškog sistema, a to će reći planinarstva, ne da se riječima izraziti. Za razliku od tako zvanog velegradskog vaspitanja — koje nas upućuje kako treba da se duva u rog obilja, ali koje se pri najmanjem dodiru sa oštrim strujama ledene stvarnosti pretvara u prah — planina nas spremila uzjašemo Zmaja, spremila nas za ogorčenu životnu borbu, uči nas — a to je vrhunac njene snage — kako treba da se ponašamo za praznim stolom...

Ovo posljednje — bez ikakve sumnje — velika je vještina, jer zadire u najdelikatniji problem života: u vjeru u život.

VII

Lijepa i dirljiva jedna legenda o planini i čovjeku sačuvana je u crkvenim knjigama: »Kad se prvi Čovjek pojavio na Zemlji, planine poskakaše od radosti kao razdragani ovnovi, a brda poigravahu kao stado jaganjaca.« Čovjek čini potku i osnovu svima religijama. Muhamedova nauka isključuje kler i dopušta svakom pravovjernom da opći neposredno s Allahom. Po toj dogmi, dakle, toliko je čovjek uzvišen, da slobodno smije da gleda u Presvjetlo Lice Božje.

Religije se polako preobražavaju... Čovječanstvo napreduje...

Bijele mrlje na fizičkoj karti gotovo se više i ne primjećuju. Tačke oba Stožera postale su poznate. Kroz etar se vitlaju Hercovi talasi. Kroz utrobu zemlje sikću džinovske gvozdene zmije. Po oke-

¹¹⁾ R. V. Emerson: »Upravljanje životom«, s engleskog prevela Isidora Šekulić, Beograd, 1923., s. 106.

¹²⁾ Dr. N. Ivanov: Montenj, Južni pregled br. 5., Skoplje, 1933., s. 233—234.

¹³⁾ E. Rekli: »Šta priča planina«, preveo Dj. Milijašević, Beograd, 1900., s. 200.

anskim dubinama praćakaju se velike čelične ajkule sa periskopom na glavi. Srebrnasti zmajevi, sa srcem od 1000 i više HP, nasrću na praiskonski mir nebeskih poljana. Sve tačke na Zemlji postaju pristupačne. Ledi Hauston, najveća bogatašica u britanskom carstvu, odsjekla je uši svome Zlatnom Junetu i dala ih vazduhoplovima, koji su imali da ukrote ono jogunasto brdo — Gaurisankar.¹⁴⁾ Pronalazačka aktivnost, koja doprinosi civilizaciji, a zapostavlja kulturu, tolika je da se njen kraj ne da ni izdaleka ocijeniti. U Sjedinjenim Američkim Državama dosada je patentirano 1,932.050 pronalazaka. Sva prirodna blaga, svi Božji darovi, postaju upotrebljivi ... U toku 1933 godine u svijetu je uništeno: 1.011.000 vagona pšenice, 2.010.000 centi mesa, 144.000 vagona riže, 267.000 vreća kave i 2.560.000 kg šećera.¹⁵⁾

Čovječanstvo zaista napreduje... Religije se lagano preobrazavaju...

Poganskih bogova je nestalo. Sa persijskim bogom Mitrom nestalo je zaštitnika svjetlosti, istine i čestitosti. Na simbolu Ormuzda, boga vatre i Mitrina savremenika, izgrađeni su svesilni evro-azijski i američki trestovi petroleum-a. Samo je bog Oriman, pokrovitelj vječite pomrčine, ostavio na zemlji svoga žalosnog i besmrtnog nasljednika: to je bog Čista Dobit. Pod jednim neumitnim otkosom toga svirepog boga padaju bez krika legije onih »čije je lice stvorenno da posmatra zvijezde«. Samo u 1933. ljetu Gospodnjem u svijetu je umrlo od gladi 2.400.000 ljudi, a 1.200.000 duša podiglo je sparušenu ruku na crvotočne ostatke svoga života! (»Privredni pregled«, isti broj). Ta, zaboga, čovjeka je, kaogod i metiljavo june, lakše ubiti nego li izlijeciti!...

Posmatrajući grandiozno materijalno evoluiranje čovječanstva, čije je lice, ipak, prividno svjetlo, a naličje ukalupljeno u okrutne norme boga Mamona, sitni čovjek sve jače osjeća kako se udaljuje od sebe, od svoga »ja«. Kao takav on je — osjeća — u krajnjoj liniji ostavljen na milost i nemilost zemaljskim gospodarima. Uzvišeni poziv »čovjek« doveden je u veliku sumnju. Socijalni barometar izgubio je svoju osjetljivost. Vazduh je pun »sisiphus-a«, čija imena ne treba ispisivati velikim pismenima. Svijet je ogrezao u mraku, mržnji i, najvećma, u obožavanju Zlatnog Teleta. Sunce svakako grije, ali do nas ne dopire. Nestaje svijesti o Ljubavi, Istini i Ljepoti. Pomračili su se uzvišeni Ideali, na koje se čovječanstvu, zarad njegovog dobra, od iskona ukazivalo.

¹⁴⁾ Pred kraj prošle godine, u Nepalu, urođenici su zaklali 1500 volova i prinijeli ih na žrtvu svojim božanstvima: bogu Sivi i boginji Šami, ne bi li se tako sačuvali od najeze alpinističkih ekspedicija.

¹⁵⁾ Privredni pregled od 4. XI. 1934., br. 46., Beograd.

Ne smije se pred time klonuti. Naprotiv! Naša je sveta dužnost da ovaj nepodnošljivi životni pakao zamijenimo jednom svijetlom atmosferom, čija će idejna potka biti: Istina, Ljubav, Milosrđe. Nadahnjuća i snage za to pružiće nam naše planine. To su veličanstveni hramovi, gdje uvijek bruje zvuci Božanske Milosti. Jadni i nemoćni, prezreni i napušteni vazda su upirali pogled u svjetle vrhove. U njima su nevoljnici uvijek nalazili utjehe i utočišta. Kraljeva je kći tražila utjehe u planini:

»Zašto, brdo nad brdima,
»Ne utješiš glasom mene,
»Koja cvilim sva smetena!«¹⁶⁾

Najveći događaji u povjesnici čovječanstva vezani su za planine. Adama su — glasi jedna istočnjačka legenda — po izgnanstvu iz Raja primile »svete planine« na ostrvu Cejlona. Poslije Potopa, kojim je Gospod kaznio pokvarenim rod ljudski, jermenski Ararat je pravednom Čovjeku pružio ostrvce spasenja. Od početka historijskih vremena svi narodi su kroz planine očekivali ostvarenje svojih žudnja i svojih ideaala: andeo izbavljenja ili slobode slazio je uvijek s planinskih vrhova. Nijedan pojam u sirovoj narodnoj duši nije mogao da izazove osjećanje božanstva i divljenja u tolikoj mjeri kao što je mogla planina. Stari Egipćani, nemajući na domaku visokih planina, noću su se uspinjali na krovove svojih kuća, te tako promatrali elisijumsku mjesecinu i rojeve vaseljenskih svitaca.

Junačno ispitivanje planina uglavnom je završeno. Ali srećom, brda još nisu ni zarobljena, ni konačno potčinjena samovolji zemaljskih gospodara. Čuvaju planine u svojim njedrima još po kakav skriveni kutak, što nije uprljan stopama mode, ni oskvrnjen žalosnim pećatom ljudskog društva. Tu će premorena duša, sklonjena od spoljašnje dosade i udaljena od ruba Istine, naći konačnu luku smirenja i moći da se nesmetano preda stvarnim mislima i svojim idealima. U žuboru planinskih potoka; u sjenkama visova, čiji pozlaćeni vrhovi dodiruju nebo; u mirisu cvjetnih krunica; u vječnom šaptaju lišća i u melodioznom cvrkutu bezbrižnih krilatih stvorenjaca: — moći će jedni čovjek da se osloboди svakodnevnih ružnih slika i da u tome carstvu — carstvu Istine, Ljubavi i Svjetlosti, gdje tijelo nije više podčinjeno bolu — živi svojim instinktom i punom raspojasanom snagom! Živjeti će on tako, bit će zadovoljan i sretan, pa makar se dnevno hranio, po ugledu na Budhu, samo jednim zrnom riže.

*

¹⁶⁾ »Pjesma o Kralju Nalu«, ulomak iz staro-indijskog »Mahabharata«, preveo s originala i protumačio dr. Toma Maretić, Beograd, 1924., s. 41.

Ne živite u iluziji da je život ono, što je sabijeno u drečeće izloge i u raskošne dvornice; ne živite u iluziji da je ljubav ono što očima daje vatre, a rukama uzmaha. Istinski je život u onim dalekim kolibama, gdje se zadah balege i zadah buđavih prnja miješaju sa mirisom nezaprženog pasulja, gdje se prigušeni majčin jecaj stapa sa plačem dojenčeta i gdje oboje nestaju u večanju jareta i u rzanju gladne kljusine!...

Rijetko je šta tako zanimljivo, tako utješno i do suza dirljivo kao noć u jednoj takvoj kolibi. Čovjek za trenutak zaboravi sadašnjicu: zaboravi preključno dugme na »Philips«-u, zaboravi taster na sirenji »Cadillac«-a... Čisto mu je teško da se mora jednom odvojiti od tog iskonski sirovog života. Da, čisto mu je teško, jer mu se čini da je, provodeći noć u toj Idealnoj Bijedi, neko vrijeme živio u ljepšem svijetu, u društvu nekih viših, čistih ljudi, ljudi koji jednom rukom umiju da upravljaju vodenicom i da njeguju jato djece!...

Dr. JOSIP FLEGER:

SARAJEVO

SA ĆVRSNICE PLANINE

Uspon na Plasu i Veliko Sljeme

Nije ovo prvi put, da posjećujem ovaj prostrani planinski masiv, koji se prostire s desne strane rijeke Neretve nasuprot Prebj planini, odnosno njegovom zapadnom izdanku Glogovu, zatvarajući s njim dug i dubok kanjon Neretve, kojim prolazi željeznica i put iz Sarajeva u Mostar. Obišli smo Ćvrsnicu sa raznih strana i uvijek nam je srcu prirasla, možda baš zbog svojih teških uspona uz barijere stijena, kojima je ova planina sa svih strana opkoljena. Gonila nas je na nju težnja, da ponovno doživimo one lijepe časove, koje svakog planinara okupljaju na vrletima, iznad sunovratnih stijena, a kojima ova planina obiluje kao nijedna druga. Napokon taj interes za ovu planinu opravdavam navikom, jer nema godine, a da Ćvrsnici i njenim impozantnim formacijama krša ne posvetim bar 3 do 4 dana lijepog užitka i duševne obnove.

Ovoga puta smo odlučili preci svu planinu upoprijeko i to iz stanice Jablanice na Neretvi preko Plase na visoravan Velike Ćvrsnice pa preko najvišeg vrha saći u lijepo Polje kraj Blj-

Izgradnja i uređenje našeg planinarskog doma na Medvednici ovisi i o Vašem doprinosu.

d i n j s k o g J e z e r a. Usput nam je bila namjera, da se popnemo i na V r a n planinu, koja je od Čvrsnice odijeljena spomenutim Po-
ljem. Na koncu naumismo obići još i Č a b u l j u planinu, koja je i tektonski i morfološki ista kao i Čvrsnica, a od koje je odijeljena jednom od najljepših i najdužih dolina Herceg-Bosne, dolinom D r e ž n i c e.

Za taj posao odredili smo nas trojica harmoničnih planinara osam dana. Kao kod svih tako je i kod nas vezana svaka poduža tura za unaprijed određene datume, obično uz godišnji odmor. Odredismo početak srpnja, jer smo s najvećom sigurnošću mogli računati na lijepo vrijeme, dok još nijesu nastupile nama dobro poznate sparine hercegovačkog gorskog krša. Nažalost je naše krajeve zahvatila dosadna depresija, već cio tjedan pred naš odlazak, kad se magle vuku poput paučine grebenima sve do na tisuću metara visine, a kišica lijeva stalno i sigurno danima i danima. Planinarima je poznat taj osjećaj, vezan uz gundanje i izjave: to mi je ljet! — Medjutim se ništa nije dalo mijenjati, jer je dan nastupa našeg dopusta došao. I tako ostavismo nas tri pokisla goluba Sarajevo u najvećoj kiši, promatrujući iz mostarskog vlaka ovu tužnu jesenju melanholiju u ljetnom sutoru. Mašimo već i I v a n planinu, tu važnu vodomeđu između Bosne i Hercegovine. Negdje oko K o n j i c a, kad se vlak spustio poznatim svojim balansiranjem u dolinu Neretve, kao da je kiša jenjala. I zbilja, štogod se više primicasmo J a b l a n i c i, našoj konačnoj stanici, vrijeme se je sve više poboljšavalo, a po kretanju magle na vrhuncima Prenja zaključismo, da je nadvladao sjevernjak nad dosadnim zapadnjakom, te da ćemo bar jedan dan imati lijepo vrijeme.

Oko dva sata noću stigosmo u stanicu Jablanicu, naravski vrlo sneni i neispavani. U polumraku perona raspoznamo našeg dragog i davno poznatog pratioca Jozu, težaka iz D o l j a n a, s kim nas vežu najljepše uspomene s planinama.

U prvi osvit zore zaputismo se put sela J e l i č i c ā, koje leži na rijeci D o l j a n c i, poznatoj sa svoje bistrine, naglog pada i lijepih pastrma. Pred nama se iz doline uzdiže tek nejasno vidljiva kontura V e l i k o g i M a l o g S l j e m e n a kao glatka ploha, na čijem se rubu prema obzoru raspoznavaju oštiri grebeni, neke nejasne konture jedne usjekline, a sve to tako blizu, tako da čovjek i ne vjeruje, da će trebati šest do sedam sati naporna rada, da se nađe na obrisima tih sjenastih vrhova. Ulazimo u usku dolinu Doljanke i nakon jednog sata hoda eto nas na podnožju O r l o v i n a. Prati nas šum rijeke u idealnoj tišini prve zore. Pred nama se sve to jače ističe sjeverna stijena S l j e m e n a (1931 m), koja prelazi iz sivo-plavkaste boje sve to više u žućkasto crvenilo zore. Sve to jače iskaču na toj plohi

detalji: stupovi, terasaste izbočine, urešene, gdje je ikako moguće, zelenilom otpornih bukava i bijelog bora, koso položene linije ploča ovih vratolomnih padina Sljemeni i Bijelih Stijena u dolinu Doljanke. Kolikogod smo puta gledali ovu istu igru odsjeva zore na ovim stijenama, s istog mesta i u isto vrijeme, uvijek nas je pratio isti osjećaj. Čini mi se, da se tura na Čvrsnicu ili Plasu i ne da drukčije zamisliti, nego u ovo vrijeme, pri osvitu zore, s panoramom na postepeno osvjetljenje stijena i s čuvstvom blagog umora iza neprospavane noći. I kad već posve svanu, penjali smo se u oštem nagibu

ČVRSNICA

1 : 275.000

planinski put

puteljkom uz Orlovine između šikare lijeske i po kojeg oraha, koji se uzdiže iz kamenjara, a koje nitko ne dospije obrati, jer ga davno prije oberu puhovi i vjeverice. Na jednoj okuci puta mala idila: sitan mlad zećić dopao nam šaka iznenaden u svom dubokom snu. Pustismo ga uz dječji osmjeh, jer nas čeka još danas velik put, a neposredno je pred nama usjeklina stijena Plase i Orlovina, sva u gustoj bukovoj šumi. Kad tu usjeklinu promatramo iz gornjeg dijela doline Doljanke, čini nam se, da je uspon kroz nju nemoguć, ne samo zbog strmine, nego i zbog stijena, koje zatvaraju njezino čelo u obliku kruga. I doista je uspon ovuda dug i naporan. Treba dobra tri sata, da se uzađe na visoravan Gvozda. Ugodan je u toliko, što je zaštićen lijepom bukovom šumom i jer je staza odlično provedena.

Što se više penjemo, izbija sve to cjelovitija panorama na Doljanku, koja seže sve do crne i zubasto načičkane Oklанице povrh sela Doljana. Sjever puše, a po nebu brode oblaci od sjevera prema jugu. Tu i тамо odvajaju se od druma lovački puteljci, što vode čekama za divokoze, kojih ima u тој sjevernoj stijeni Sljemeni. U gornjoj trećini usjekline, gotovo do vrhova Orlovina srećemo linearu prugu poništene šume u dužini kojih pet do šest stotina metara. To je djelo usova, koji se pred tri godine u rano proljeće spustio sa stijena Gvozda. Neka su stabla u pola presjećena, neka iz korijena iščupana, a neka opet samo djelomično pokrenuta pa u vodoravnom položaju nastavljuju svoj bijedni život. Još jedan pogled sa male čistine na osamljenoj stijeni na strmi Lipovac i Bijele Stijene iznad Doljanke i opet nastavljamo u teškom usponu vijugavi puteljak, da se konačno dohvati Gvozd.

Taj dio je najstrmiji, a vodi neposredno padinom stijena, pa zato svakog proljeća popuštaju na njem podzidi. A ipak je bilo planinara iz Sarajeva, koji su i zimi svladali ovaj naporan uspon uz Orlovine. Taj napor ne može ni zamisliti onaj, koji nije sam kušao da se probije u teškom usponu na visoravan ove planine. Tko želi vidjeti Čvrsnicu u njezinim zimskim krasotama ili tko želi svoju foto-kameru da obogati njezinim velebnim zimskim slikama, taj mora žrtvovati za sam uspon preko deset sati, pošao na nju ma sa koje strane. Zato su i neobično rijetki zimski snimci Čvrsnice. Snježne strehe na vrhovima njezinih grebenova slikane su već nekoliko puta, ali uvijek u kasno proljeće. Dobro zadihani stigosmo na Gvozd, jugoistočni i niži dio visoravni Plase, koji je visokim stijenama oštrosmeđen i prema Neretvi i prema Doljanci. Na njem je gusta bukova šuma ispremiješana crnim borovima. U njezinom hladu se i odmorimo. Sunce je već visoko na obzoru i da nije sjevernog vjetra, bila bi sparina nesnosna. A ovako se moglo sve podnijeti, pošto smo već nešta založili i popili dva tri gutljaja toplog čaja iz termosove boce. Žeđa je najgori pratilac hercegovačkih planina, jer na njima nema pitke vode, osobito u kasnijim mjesecima ljeta.

Nakon kratkog odmora nastavimo uspon uz Gvozd prolazeći kroz područje vrtača, koje sve više dolaze do izražaja, što je šuma slabija. Tako stigosmo na samu visoravan Plase, opkoljenu sa tri strane dubokim stijenovitim odsjecima (prema Neretvi, Doljanci i Grabovici). Ova valovita, gola i od sunca ispržena visoravan zapravo je prostrani sistem raznih vrtača i škrapa, iz čije površine jedva primjetljivo strše vrhovi Plase, Zagona i Grebena.

No zato je i razgled s nje veoma bogat: na jugu se uzdiže masiv Glogova sa svojim zelenim padinama prema Neretvi, zatim zelena i nedovršena dolina Glogovica, iznad koje stražari masivni kuk

Cvitinja (1992 m), uvijek lijep, s kojegod ga strane gledali: iz Idbara, Glogovnice ili sa daleke Bitovnje planine. A povrh ovog reljefa ističe se na obzoru glavni greben Jetrenih Brda kao nazubljen češalj, koji izviruje iz bijelih ploha svojih snježnika. Stigosmo već i na Crepulu, veliku lokvu u nepropustnoj vrtači, golih obala i bez ikakve vegetacije. U zamućenoj vodi lokve, koja širi miris baruštine, gmižu crvi s vapnenom čahurom. Dva velika stada ovaca miruju kraj Crepulje i čekaju, da ih čobani potjeraju na pašu ili na obronke Sljemena ili niz travnate padine Meduplase. Ovce se zbole jedna do druge spuštenih glava, da uhvate malo hлада u sjeni svojih tjelesa. Jer sunce je žestoko pripeklo. Da nije u sjevernoj zaledini Crepulje šiljastih obrisa Sljemena, a u lijevo

Foto: J. Plaček

Plasa: Crepulja

plavkastih oštraca Oštrowače (1865 m), ostala bi planinaru Crepulja u vrlo tužnoj uspomeni.

Jedino osjećaj, da smo na domak Drijenča, lijepe, ali tek započete doline, koja dijeli Plasu od Muharnice, daje nam okrepnu u ovoj pustoši, jer ćemo za kratko vrijeme stići lovačkoj kolibi, gdje smo nakanili prenoći. Silaz u Drijenča vodi okomitim stijenama, koje se u neravnoj liniji protežu sve do Drinjache, a vrlo su krhke jer su gradene iz ploča, koje se stalno odlamaju, pa je podnože njihovo prepuno velikih odrona. Na tim stijenama ima mnogo runolistu. Između pojedinih kukova stvorene su uvale, pa nam se čini, kad ove pravilno naslagane ploče gledamo iz njihovog podnožja, osobito noću pri jasnoj mjesecini — kao da pred nama stoji kakav stari i porušeni asirski hram.

Silaz niz stijene bio bi malo nezgodan, kad ne bi bilo klekovine, koja poput ograde maskira strmoglavi pad malog kozjeg puteljka.

To se istom zapaža, kad ove stijene promatramo sučelice, sa podnožja Sljemena. Pri prelazu preko kamenog točila, koso položenog prema Lipovcu, nijesmo se nikad, pa ni danas mogli oteti iskušenju, da ne odronimo po koju stijenu pa da je pri padu promatramo kako se u svom zaletu otiskuje i preskače u sve to većim skokovima niz to prostrano točilo, da se onda uz lomljavu razbije u mnogo komada i stane tamo dolje duboko nad strmim stijenama Lipovca. Nije to obijest nego doživljaj, kada slušamo mukle odjeke kamena pri lomljenju u duguljastoj i rezonantnoj dolini Drijenča, praćene naknadnim sitnim šumom, koji je tako karakterističan u predjelima, gdje ima divokoza. A iza toga opet mir planine, koja je ravnodušna i prema našim velikim i malim brigama.

Ovaj put nas je iznenadila u tom našem dječjem uživanju divokoza, koju je na kojih 100 m ispod nas preplašilo naše kamenje u njezinom skrovištu. Elegantnim i brzim skokovima s kamena na kamen u tili se je čas prebacila preko cijele širine točila i izgubila u desnim stijenama pod Plasom. Bilo nam je dosta, kad smo napokon stigli kolibi na Drijenču, primitivno građenoj od dasaka, ali odličnom skloništu za planinara i lovca, koji ide na divokoze. Otvorismo gvozdenim šipkama osigurana vrata i zadosmo u poznate prostorije ove kolike, u kojoj smo već toliko puta noćivali. Kao i prije toga tako i danas nađosmo u njoj sve u neredu. Zato nam je prva brigā bila, da je na brzu ruku uredimo. Dok smo uređivali svoje ležaje, da odspavamo koji sat prije ručka, dotle je naš Jozo rastovario konja i unio našu prtljavu u kolibu. Tek što smo legli, kad začujemo mukle udarce drveta i htjedoh reći Jozi, da ne cijepa drva i da nam ne smeta u snu, kad začujemo, da me on zove. Pogledam za kolibu, gdje se nalazi mala pojata za konja i vidim našeg Jozu, gdje je drvenom gredom pritisnuo zmiju, koja je ležala na slami na tlu. Bila je to velika riđovka, primjerak, kakav dotad ne vidjeh. Skočismo svi sa štapovima i dok je Jozo držao zmiju pritisnutu gredom, mi smo je barkali štapovima promatrajući lukave i brze ekskurzije njezine glave prema šiljku našeg štapa. Na koncu ove igre ubismo je i zakopasmo, da se ne bi na nju tko nesrećom ozlijedio. Ali konja više ne mogosmo ni na koji način uvesti u pojaticu, jer je osjećao miris zmije. Kasnije saznadosmo, da je Jozo bio poveo konja u pojatu, ali konj nikako nije htio da uđe. Naš se vodić dosjetio, da bi mogla biti po srijedi zmija, pa je dohvatio spomenutu gredu, kojom je raskopao slamu i pritisnuo zmiju.

Spavali smo nakon ove epizode neko vrijeme. Probudismo se s mnogo više optimističkog gledanja na svijet. Vatra je na ognjištu gorjela i mi spremismo nešto za ručak. Moglo je biti oko 2 sata po podne. Kako smo odlučili da se još tokom istog dana popnemo na

Veliko Sljeme (1931 m), trebalo je pohitati, da se prije mraka povratimo. Stoga se ovako odmorni počesmo odmah penjati uz bukovu šumicu više kuće te izdōsmo na čair, koji se nalazi iznad stijenovite udubine Orlova Vrela pod Malim Sljemenom (1807 m). Pratio nas je idealan mir ljetnog popodneva. Sunce je osvjetljavalo svu sjeveroistočnu Hercegovinu. U tom pogodnom osvjetljenju buja zelenilo kišama natopljenog tla po zapadnim stranama lijepe Boskevice, po ograncima bosanske Vraniče, Ivan planine i kusasto odsječene piramide Lisičja. Na zelenim plohama tih ogranača odskaću pravilne i žućkaste plohe zrelog žita sve tamo duboko do u do-

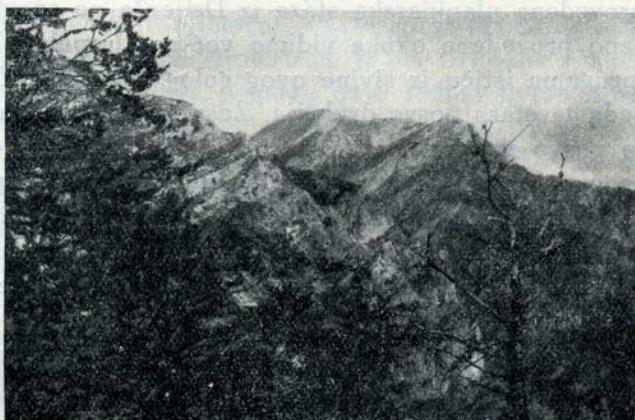

Foto: J. Plaček

Plasa: Veliko Sljeme (1931 m) sa Gvozda

linu Neretve, koja se poput zmije probija svojim zavojem oko Ružnog Brda, ogranka Prenja.

Lijevo od spomenutog čaira vodi prilaz Orlovu Vrelu, tom jedinom izvoru Plase i jugoistočnih obronaka Muharnice. Uski se puteljak gubi u stijeni visokoj 200 m, pa tu valja gaziti od kamena do kamena i držati se rukama čvrsto svake izbočine, dok se ne prođe profil, dug kojih 50 m, na čijem se završetku nalazi Orlovo Vrelo. Pristup k njemu nije nikad tako neugodan kao povratak, jer ne postoji prava predodžba o teškoći bez iskustva. Prešao sam ga pred nekoliko godina nekoliko puta i još mi je danas u sjećanju moj prvi prelaz, kad sam ugledao provaliju pod vrelom i stijenu, koju sam prešao. Kasnije mi je cijela stvar bila laka. Jednom sam na svoje čuđenje našao na samom vrelu četiri vola, koji su sašli kosinom Malog Sljemena gojeni žđom, jer je bio okopnio snijeg u uvalama i vrtačama na grebenu Sljemena. To je drugi put u životu, da sam naše volove nailazio na tako neprohodnom terenu i divio se njihovoј vještini silaza i

uspona kraj svoje korputentne grude tijela. Ali nužda čini sve, pa i čudesa.

Povrh žlijeba, u kom se nalazi vrelo, počinje kosina strme strane Malog Sljemena, siva i od sunca opaljena, s koso položenim blokovima ispucanih ploča, između sebe rastavljenih po metar dubokim procjepima, a iz kojih kriomčarski proviruje zakržljala klekovina. Uspon je ovuda težak, jer valja četveronoške puzati, a neugodan je baš zbog tih procjepa između blokova, gdje nije isključeno, da bi čovjek mogao nabasati na riđovku. — No ovoga puta nismo imali vremena, a ni volje, da okušamo svoje živce pa smo nastavili uspon u lijevo prema goloj padini Velikog Sljemena, kojom je pred 20 godina bila provedena planinarska staza iz Drijenča na spomenuti vrh. Njezine lijepo provedene okuke vidimo već sa Crepulje, kako se u linearnim prugama ističu iz sivine ovog golog sljemena. Međutim iz blizine izgleda ta staza posve drukčija. Zasuta je odronima kamenja, mjestimično posve zatrpana, tako da je bolje, da se čovjek njom i ne služi, nego da sam odabire smjer svojih okuka pri usponu. Pod žegom jakog popodnevnog sunca nije nam uspon bio doista ugodan, a ni kratak, ali poznavajući optičku varku u neposrednoj blizini vrhova, znali smo, da nam do vrha ne treba mnogo i da se zato i ne trebamo prenagljivati.

Došli smo konačno i na greben Sljemena, koji je južni ogrank i ujedno granica Muharnice, tog drugog planinskog sklopa u području Čvrsnice. Omeđena je s istoka Doljankom, tvoreći u njoj lijepu formaciju u obliku strmo odsječenih stijena, obraslih lijepom bukovom šumom, a koje se u nju ruše odsjecima, visokim po 500—800 m. To su romantične sunovratice Raulje (1648 m) i Bijelih Stijena (1804 m), poznatih sa svog bogatstva divokoza. Prema sjeveru spušta se Muharnica u Rudo Polje, dio Polja, koje rastavlja Vran planinu od Čvrsnice. Po svom je obliku također visoravan, za kojih 100 m viša od Plase, načićana gromadama zaobljenih brda, po čemu ima Muharnica karakter nemirne visoravnji. Oprečno od ostalih skupina ovog prostranog masiva Muharnica je bogata — i ako slabim — vrelima, a obrasla šumom. To je njezina odlika, ali i njezin manjak za planinarstvo, jer je teško prohodna i bez vidika. Njezin glavni dio, koji počinje kraj Vitlenice (1512 m), zvan Fratrovac, vodi kroz neprekidnu šumu, pa su oku sakrivene ljepote njezinih vrhova: Muharnice (1977 m), Strmog Brda (1837 m) i vitkog Jablana (1870 m). Prema zapadu završava ovaj valovit teren u Vali pod Vilincem, u sistemu raznoliko položenih uvala.

No od te prostrane Muharnice vide se s grebena Sljemena tek mali dijelovi, jer su vidici ograničeni nablizu položenim glavicama vrha Muharnice. Prema zapadu pruža se ovaj greben sve do Dri-

njače (2045 m), s kojom on zatvara tek započetu dolinu spomenutog Drijenča.

Pod nama je kao malena dolinica onako impozantni Drijenač, s išaranim južnim bočinama Oštrovače (1805 m), ispod čijih se stijena otegla prostrana točila, a na čijim se rubovima bori šuma za svoj opstanak. Očita slika borbe kamena i šume. No kakogod krasna bila ova panorama prema jugu, nijesmo se mnogo na njoj zadržavali, jer su nas u glavnom pratile sve ove perspektive pri samom usponu, pa smo s vrha zašli malo u desno i preko velikih ploha snježnika spustili se na glavicu M a l o g S l j e m e n a (1807 m), da na čas zavirimo u strmoglavo odsječene padine prema Doljanci. Srećemo stado konja koji nas pogledima prate, doklegod ne prođosmo uvalu, na čijem rubu prema Velikom Sljemenu imade prosjeklina. Malim usponom dođosmo do nje i puzeći provirismo iz ove orlovske visine na duboku dolinu Doljanke. Ovakve poglede daje jedino Čvrsnica, koja je gotovo sva opkoljena tim zidom visokih stijena, pa bi čovjek satima gledao niz ove strane u dubine i smijao se, kako su varave naše oči, kad hodamo tim duboko usjeklim dolinama, koje sad gledamo.

Završava dan. U daljini se plavi vrh V i l i n c a. Sjedimo. Ugodno nam je. Opomenuti predznacima večeri prekinusmo taj mirni užitak i u bržem tempu počesmo se spuštati niza stranu, da se do mraka dograbimo naše kolibe, u kojoj je ostao naš Jozo. Kako smo se žurili, padoh i razbih svoju termosbocu, i to prvog dana naše osam-dnevne ture. Bijaše mi žao, jer sam je uvijek dobro čuvao, a služila me je već nekoliko godina. Nekoliko anegdota mojih drugova i svjезina sutona dovela nas je brže, no što smo i mislili, kolibi, gdje nas je sve spremno dočekalo. Večerasmo, a iza večere i nakon dobre crne kave legosmo rano ko ptice, jer nas je svladao nešto umor, a još više misao, da treba u tri sata ustati i krenuti na put prema Čvrsnici, prije nego što jutarnje sunce bude prigrijalo istočne padine gole Drinjače.

Uspon na Drinjaču (2040 m)

Noć u lovačkoj kolibi na Drijenču pod V e l i k i m S l j e m e n o m bila je neobično kratka. Plamičak karbitne svjetiljke dogorijevao je, kad smo se oko 3 sata izjutra probudili, podpirili oganj na ognjištu ispekli kavu i spremili sve, što je za odlazak potrebno. Noć je bila hladna i bez mjesecbine, pa smo se morali naprezati, da raspoznamo u tami puteljak, što se od kolibe penje put stijena O š t r o v a č e (1805 m), prelazi njihova kamena točila, pa se onda upoprijeko penje stijenama pod C r e p u l j o m. U to je i svanulo. Gazeći u usponu ljuti krš grebena Oštrovače obasja nas sunce i pomilova hladan vjetar s leđa. Greben se ove Oštrovače pruža u obli-

ku tankog jezičca od istoka prema zapadu, kosih bočina. Desno pada stjenovito u dolinu Drijenča, a lijevo silazi vrletno u dolinu Dive Grabovice. No kolikogod se međutim Drijenča više penje i postaje plići, u toliko se više produbljuje lijevi bok Oštovače prema duboko usječenoj dolini Grabovice.

Ipak i na tom uskom hrptu, koji se ističe, gledan s Plase, svojim šiljastim i golim vrhovima, radi kojih i nosi to ime — imade velikih vrtačastih uvala. Pune su trošna kamenja i snijega, zbijenog i ledenog. Ovi snježnici smješteni su u sredini vrtača, tako da se šiljkom drže dna, a prema gore se proširuju. Kad gledamo ove obrnute snježne čunjeve, čini nam se, kao da bi ih čovjek mogao lako prevaliti, tako su na oko nestabilni. No to je međutim samo optička varka, jer svaki ovakav čunj teži mnogo metričkih centi.

Što se na više penjemo, to se i puteljak sve to više prebacuje strani, okrenutoj prema dolini Grabovice, tako da odjedamput iskršava pred nama divan plastički relijef susjednog prenjskog masiva. Ispod njega vijugava dolina rijeke Neretve, čiji tok pratimo gotovo do izlaza njezinog u Bijelo Polje kraj Mostara. Lijepa je ta slika i zbog konfiguracije tla kao i zbog raznolikosti između zelenila ove vegetacijom bogate doline i sivih krševitih oblika vrhova, što su smješteni na ivici ovog velebnog planinskog sklopa. Nalazimo se već na gornjem rubu Žleba, koji ispunjava sjeverni dio doline Grabovice. Sunovratan je pogled odavle niz tu strmen, načičkanu uslojeno građenim tornjevima. Trebalо bi uže, pa da se spustimo niz tu prostranu i oštru vododerinu, koju od godine u godinu mijenjaju prolomi oblaka i usovi, što se s proljeća odavde ruše uz strahovitu lomljavu u duboku usjeklinu prema Stogu (1330 m). Samo na taj način dobili bismo uvid u velebnost ovih tornjeva, koji se provlače ovom vrletnom stranom, koja je inače pristupačna samo divokozama.

Još nekoliko velikih vrtača dijeli nas od najvišeg vrha ove skupine, od Drinjače (2045 m). Premda je smještena na samoj ivici visinske ploče, ipak spada u skupinu Muharnice. Ovaj zaobljen vrh zapravo je produženje masivnih gromada Ravne Strange (1940 m), s kojom se baš na tom mjestu sijeku grebeni Sljemena i Oštovače, tvoreći tako čvor nad sjevernim kvadrantom doline Dive Grabovice. Sam vrh nije ni po čemu osobit, kad ga promatramo iz neposredne blizine, s puteljka, koji ispod njega prolazi. To je kamenita i klekovinom obrasla glavica, koja ni po čemu ne naliči onoj Drinjači, kakvu je gledamo iz doline Neretve. Svaki bi neupućeni planinar mimo nje prošao, a da se na nju ni ne popne, tim više, što se sa sedla ispod nje otvara neočekivan i slikovit pogled na lan-

časti greben Vilinca (2116 m), na tu treću skupinu u sklopu Čvrsnice.

Prije no što smo bacili pogled na Vilinac, probismo se kroz klekovinu na Drinjaču, obasjanu ranim jutarnjim suncem. Gledao sam je dosad toliko puta, iz doline rijeke Neretve, sučelice ušću potoka Grabovice. Lijepa je, kad je otuda gledamo u rano proljeće, kad sva dolina Dive Grabovice probebara, a ona se na plavom nebu bjelasa od iskidanih snježnika svojih grabovičkih strana. Ali ne mogu Drinjače i Dive Grabovice zaboraviti, kad sam ih jednog lijepog jesenjeg dana gledao sa Risovca na Glogovu. Cijela dolina, a povrh nje oštra Drinjača, ležala je kao na dlanu onako, kao što se otkriva pred nama kazališno gledalište sa pozornice. Samo s tom razlikom, što se pozornica Risovca nalazi u visini od preko hiljadu metara nad grandioznim gledalištem Dive Grabovice. Iz dubine njezinog tamno zelenog dna dižu se plastične stjenaste bočine, opaljene suncem, iskidle vododerinama sve do njezine ivice, koja se diže i spušta, kao da su se pri stvaranju njezinom igrali giganti. No kud i kamo je veličanstveniji pogled s vrha Drinjače na ovu dolinu, koju s pravom možemo nazvati jednom od najljepših u Herceg-Bosni.

Diva Grabovica

Gledana iz visinske perspektive naliči ona ogromnom kotlu, koji je izduben u kamenitim vrletima Male Čvrsnice, visoravni Velike Čvrsnice, Drinjače i Plase. Zatvorena je sa svih strana, izuzev istočne, gdje je dotiče dolina rijeke Neretve, visokim stjenovitim odsjecima, mjestimično visokim i preko 1300 m. Sredinom ove doline, duge oko 6, a široke oko 4 km, proteže se od istoka prema zapadu greben, koji počinje s Crnim Vrhom (714 m), nastavlja Bijelim Stijenama (1400 m) i veže se preko neobično kose Strmenice (1800 m) s ivicom doline, koju sačinjava visoravan Podi (1900 m).

Tim je grebenom podijeljena Diva Grabovica u sjeverni viši i južni niži dio. U sjevernom se dijelu nalazi klinasta usjeklina Žljeba, koja počinje između stijena Oštrovače i Drinjače, puna slikovitih tvorevinu stogova i kula, pa se spušta obrasla gustom bukovom šumom sve do sela Grabovice, gdje je izvor istoimenog potoka. Južni dio doline ispunjava Radava, taj najdublji ponor Herceg-Bosne, opkoljen imozantnim stijenama Merića Kukova (1681 m), Mededa, Osoja i Bijelih Stijena (1400 m), punih lijepo formiranih kamina. Radava je Danteov pakao u miniaturi. Svuda su naokolo procjepi silnih stijena, iznad kojih se plavi nebo. I tko nije Grabovicu gledao sa Drinjače ili sa Mededa, taj

ne će potpuno shvatiti, koliko je zaslužila ova romantična dolina svoj krasni naziv »D i v a«.

Iz dna ovog kamenog kotla, bogatog vegetacijom, pružaju se prema stranama divne bukove i borove šume sve tamo do gredica i žljebova na strmoglavim stijenama, gdje se na nemogućim mjestima nepojmljivo drže pojedina gorda stabla crnog bora i munike, dajući tako ovoj sivoj goleti neobični ukras.

Duboko u dolini sastaju se potoci Grabovica i Radava, nedaleko samog ušća u Neretvu. Oba su kratkog toka, i oba su stvorili ovaj kameni kotao u tijelu Čvrsnice ne mogavši slijediti naglu i snažnu eroziju rijeke Neretve. Čovjek bi satima mogao s Drinjače promatrati ovu jedinstvenu dolinu, iz koje sukljaju rane jutarnje magle, što se razbijaju o pročelje Velikog Kuka. No kako je vrijeme hitno prolazilo, trebalo je ustati i spustiti se opet s vrha na puteljak, koji silazi na zelenu i ubavu visoravan Podi.

Visoravan Podi i Veliki Vilinac (2116 m)

Ova uska visoravan prostire se zapadno od Drinjače sve do podnožja Vilinca u obliku zaobljenog hrpta pa tvori iznad spomenute Strmenice grabovičku ivicu. Strmenica je jedini prilaz iz Grabovice na visinsku ploču Čvrsnice, a po strmini je nadmašuje jedino još Sunovratnica u dolini Drežnice. Ima doduše iz Radave penjački put na spomenute Međede, ali je to put samo za odvažnije ljude. Lijevo i desno od Strmenice opet nastaju stjenoviti odsjeci V r a n o v i n e, kojima nitko nije još prošao osim divokoza. Tako zatvaraju Podi pročelje ove doline. Prema zapadu silazi ova visoravan u V a l u, krševit sistem uvala, koje su kontrast zelenilu trave i klekovine Poda, izrešetanih dubokim bunarastim vrtačama, nalik stupicama za zvjerku.

Preko Vilinca premeću se magle, pa se u njima gubi njegov valovit greben, na kom su nanizani vrhovi, odvojeni prevalamama. Već treći put dolazimo pod vrh V e l i k o g V i l i n c a (2116 m), i uvijek ga ovijaju brze jutarnje magle, kao da nas prati neka zla kob. Ako ima sudbine u snimanju, sigurno je to slučaj s Vilincem, jer do sad još ne vidjeh lijepog snimka s istočne strane, kad ga osvjetljava pogodno svjetlo. Uzalud smo čekali sjedeći na rosnoj travi kraj L o k v e. Ta bujna trava nije suđena stoci nego divokozama, pošto je tu zabranjena ispaša radi te lijepe divljači. Magle se poigravale jednakom jačinom oko vrhova i mi izgubismo svaku nadu, da će se vrhovi otkriti.

Trebalo je uostalom i sačekati našeg konja, koji se teško probijao na vrh Drinjače pa je dobro zaostao. Naš vrli drug P. imao je

još jednu zadaću, da udari orijentacionu tablu kraj Lokve za silaz u Žljeb. I naravski pribio je na stupu, kojim šumski organi objavljaju zabranu ispaše za stoku. Obavivši taj posao spustisimo se prema podnožju Vilinca, ali se na nj nije isplatilo penjati, jer su ga još jednako uvijale magle. Bilo nam je žao, jer smo tim izgubili veoma mnogo.

Nijedna skupina planinskog sklopa Čvrsnice ne može se ni približno mjeriti s Vilincem u pogledu opsežnosti vidika. Nijedna ne pruža toliku ilustrativnost kao ovaj jedini i centralni lančasti greben u sklopu Čvrsnice, dug koja 4 i pol km. Ne samo da se s njega

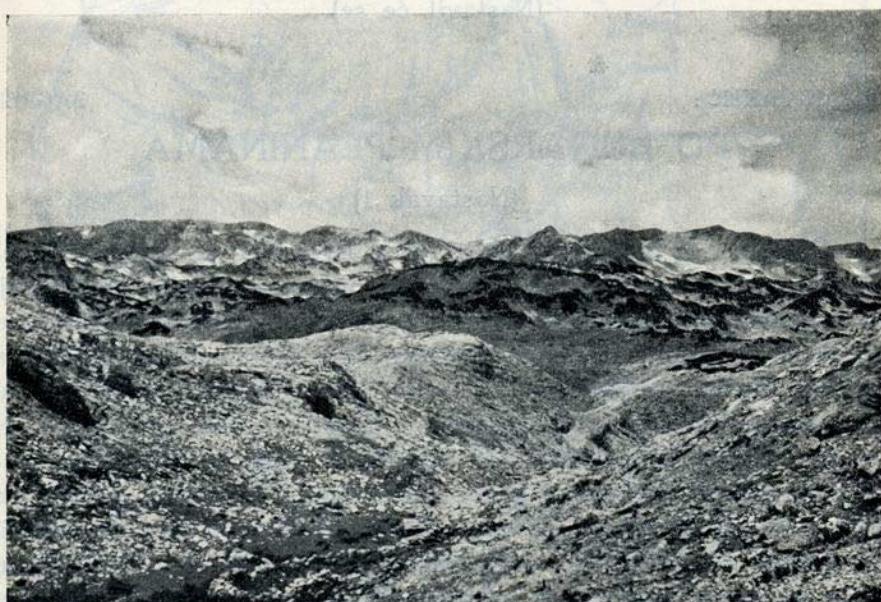

Foto: J. Cvitković

Visoravan i grebeni Vel. Čvrsnice s podnožja Vilinca

jednako i u detalje vide i grebeni Velike Čvrsnice, Muharnica i sva velikočvrsnička visoravan, nego njegov vidik seže daleko do bosanske Vranice, Lisiinja, Hranisave, čitavog Prenja do Veleži, Čabulje i Vrana. Slušao sam i čobane, kako razgovaraju, da se s Vilinca vidi sva Hercegovina. I doista nije pretjerano rečeno. U pameti mi je profil vrha Vilinca, gledan s Glogova na Prenju: naliči na vulkanski šiljak. Isti je takav i kad ga promatramo s Mijatove Jame pod Velikim Vranom. Sav je greben građen iz sitno izlomljenog kamenja, po kome se lako hoda, pa naliči terenu, preko kojeg je prešao valjak. Prema Muharnici ruši se strmim točilima u Valu, dok je nagib prema

velikočvrsničkoj visoravni mnogo blaži. Ovaj vitki lanac spušta se na niže prema sjeverozapadu s nasadenim vrhovima, koji su između sebe rastavljeni prevalama, a završava Malim Vilincem (1988 m), čije se oštре i stjenovite padine gube prema Rudom Polju (1200m) u grubo izgrađenim prodornim točilima.

Tako moradosmo i ovaj put obići podnože Vilinca, a da se na nj i ne popnemo, hodajući rubom Dive Grabovice iznad stijena Vranovine i gledajući, kako iz dubine sukljaju magle kao iz pakla. Doskora se puteljak počinje da spušta prema Perovu Stanu na visoravan Velike Čvrsnice a podnc glomaznog brda Tumbeta.

(Nastavit će se).

DUŠAN JAKŠIĆ :

ZAGREB

PO BUGARSKIM PLANINAMA

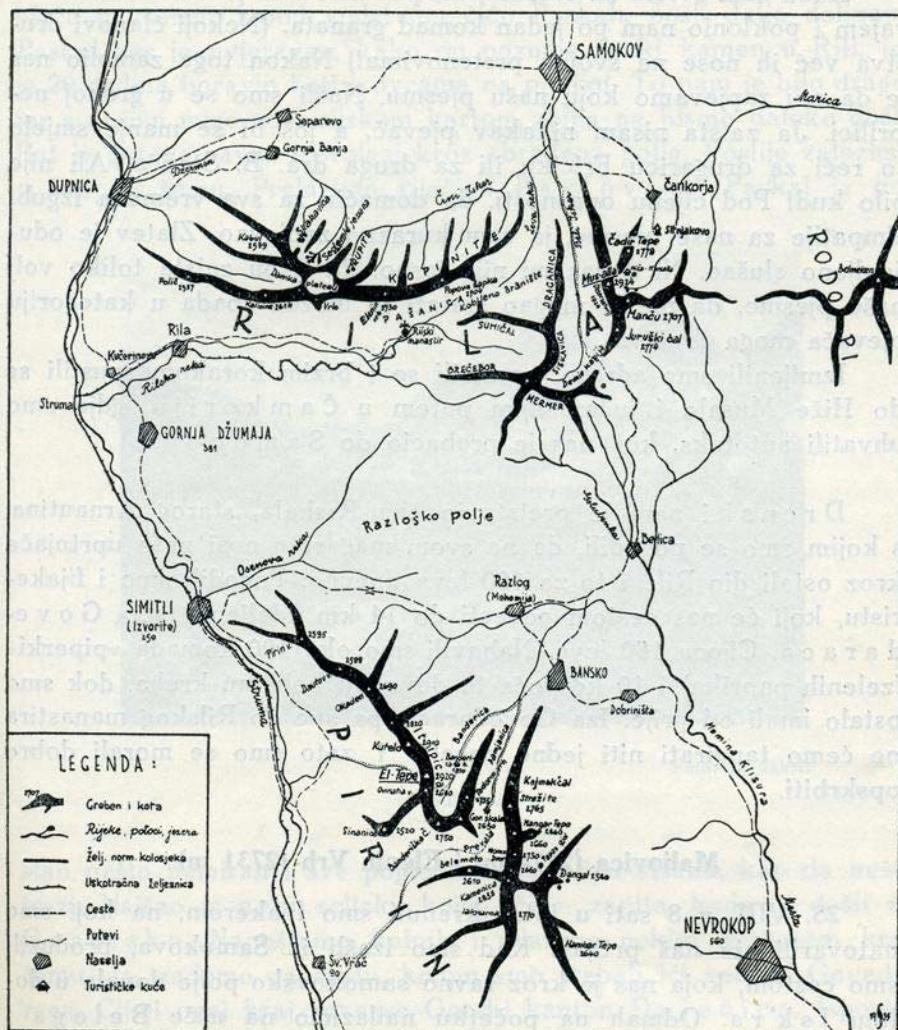
(Nastavak 1)

Osvanulo je prekrasno vedro jutro. Brzo smo se spremili i uputili prema vrhu Musale, do kuda ima normalno 2 sata hoda. Moji su drugovi odmakli daleko naprijed, jer sam ja započeo sa svojim nezahvalnim fotoamaterskim zanatom. Prva moja snimka u Rili bila je Hiža Musala sa jezerom. Za četvrt sata uspinjemo se na terasu više, gdje nailazimo na drugo jezero. Uopće, jezera — morske oči — daju cijeloj Rili osobiti žar. Čovjek se vere kroz ogromne nasisage granitnih blokova i svaki čas nalazi u kamenoj pustinji po koje veće ili manje jezero zagasito modre boje. Često se dogodi, da prođeš mimo kojeg jezera sakrivenog u kamenim blokovima, a da ga ni ne opaziš. Na pola puta susrećemo planinare, koji su podraili i već se vraćaju s vrha. Pitamo grupu djevojaka, kako je na vrhu: »mnogo hubavo!« »krasivo!« »čudesno!«, bili su oduševljeni odgovori. Uspinjemo se dalje udobnom stazom za jahanje i prolazimo pored još nekoliko jezera i konačno se hvatamo samoga vrha. Na zadnjem dijelu puta nategnuta je visoka žica, koja služi zimi u dubokom snijegu za osiguranje. U 10 sati stajali smo na najvišem vrhu Balkana!

Dočekao nas je čuvar opservatorija, simpatični Simeon Zlatev. Kada je saznao, da smo Jugoslaveni, bio je oduševljen. Pričao nam je, kako voli naše pjesme i koliko se raduje, kad na svom radiju

Suradnjom svih članova HPD-a bit će izgraden naš najveći i najlepši planinarski dom.

uhvati Beogradsku stanicu i sluša koju našu pjesmu. Opservatorij se nalazi na vrhu pored triangulacionog znaka. Zlatev nam je protumačio rad svih aparata, koji su smješteni u samom opservatoriju ili vani pred njim. Cijeli opservatorij opasan je žičanom mrežom radi obrane od gromova. Zlatev živi u toj visini stalno, ljeti i zimi, sa

svojom gospođom i vjerno bilježi opažanja svojih jedinih drugova-aparata. Za vrijeme velikih oluja ne izlazi danima iz opservatorija.

Vidik sa vrha vrlo je opsežan. Na sjeveru koliko oko dosije prostrla se Stara Planina. Duboko pod nama Demir Kapija, a dalje na jug raspoznajemo pojedine vrhove Pirina. Prema istoku vidimo Rodope sa najvišim vrhom Belmekem.

n o m (2646 m), koji se bez pravog prelaza prislonio na Rilu. Od bližih vrhova vidimo Manču (2707 m), Aleko, Juruškičal (2774 m), Čader-Tepe (2780 m) i dr. Prema zapadu ostali dijelovi Rile: Mermur, Popova Šapka i cijela Pašanica. U daljini vidimo i Vitošu iznad Sofije.

Kada sam svršio sa snimanjem, počastio nas je naš domaćin sa čajem i poklonio nam po jedan komad granata. (Nekoji članovi društva već ih nose na svojim prstenovima!) Nakon toga zamolio nas je da mu zapjevamo koju našu pjesmu. Našli smo se u grđnoj neprilici. Ja zaista nisam nikakav pjevač, a još bi se manje smjelo to reći za drugaricu Friciku ili za druga dra. B. Stojića. Ali nije bilo kud! Pod cijenu opasnosti, da domaćin za sva vremena izgubi simpatije za naše pjesme, ja sam kuražno zapjevao. Zlatev je oduševljeno slušao. Ni danas mi nije jasno, da li on zaista toliko voli naše pjesme, da me je mogao slušati ili možda spada u kategoriju pjevača moga društva.

Izmijenili smo adrese, oprostili se i brzim korakom spustili se do Hiže Musale i jučerašnjim putem u Čamkoriju, gdje smo uhvatili autotaks, koji nas je prebacio do Samokova.

Drenski nam je predstavio čiču-Paskala, starog Arnautina, s kojim smo se pogodili, da na svom magaretu nosi naše uprtnjače kroz ostali dio Rile i to za 100 leva dnevno. Pogodili smo i fijakeristu, koji će nas cestom odvesti do 14 km udaljenog sela Govedarača. Cijena 150 leva. Nabavili smo oko 100 komada »piperki« (zelenih paprika) i 10 kg voća te dovoljnju količinu kruha, dok smo ostalo imali od prije. Iza Govedaraca, pa sve do Rilskog manastira ne ćemo tangirati niti jedno naselje i zato smo se morali dobro opskrbiti.

Maljovica (2774 m) i Elenin Vrh (2731 m)

25. VIII. u 8 sati u jutro krenuli smo fijakerom, na koji smo natovarili čio naš prtljag. Kad smo izašli iz Samokova, produžili smo cestom, koja nas je kroz ravno samokovsko polje dovela u dolinu Iskra. Odmah na početku nailazimo na ušće Beloga i Černoga Iskra. Beli Isk'r dolazi od Demir Kapije, u pravcu koje se vide Orlovi Skali. Sofija dobiva vodu iz Beloga Iskra. Vodovod prolazi kroz mnoge tunele i baš ovdje nalazimo četrnaest po redu. Ulazimo u prostranu dolinu, iznad koje se na jugu nižu obli vrhunci Pašanice. Njene sjeverne obrasle padine spuštaju se blago u dolinu i ne daju ovom kraju nikakav alpski izgled, unatoč visina od preko 2500 metara. Pojedini vrhovi ne ističu se naročito,

pa tako cijeli greben od Popove Šapke do Edi Gjola tvori blagu i mirnu liniju.

Nastavljamo uz Černi Isk'r i prolazimo kroz selo Mala Crkva i Madžare te u $9\frac{1}{2}$ s. stižemo u selo Govedarce. Tu nas je već čekao čiča Paskal, koji je sa svojim ogromnim magaretom otišao iz Samokova još u zoru. Pretovarili smo naše teške naprtnjače na samar i pod vodstvom čiče Paskala pošli dalje dolinom. Paskal nas je uvjeravao, kako on poznaje svaki kamen u Rili, jer je 20 godina boravio ljeti s ovcama na planini. To nam je bilo drago, jer s našom mizernom rilskom kartom zbilja ne bismo daleko došli. Put je gotovo ravan i prolazi kroz obrađena polja. Poslije zalazimo u borovu šumu. Prelazimo riječcu Pavlovicu. Paskal je po-

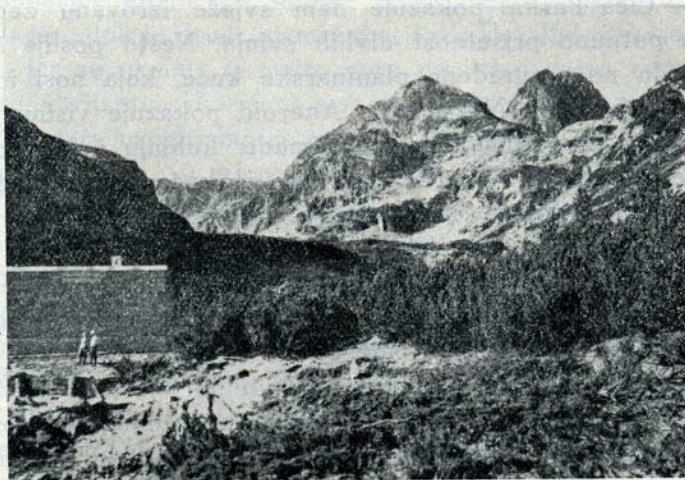

Foto: D. Jakšić

Maljovica

stao nešto nemiran i sve pogledava na jednu stranu, kao da nešto traži. Naišao je neki seljak, kojeg čiča zapita, kuda bi došli na Ovnarsko. Napuštamo kolnik i udarimo nekim prečacem kroz šumu, da izađemo na cestu, kojom smo trebalići već od Govedaraca. Cijeli ovaj kraj zove se Gorski kanton Đulečica. Ispostavilo se, i to prilično brzo, da Paskal baš nije tako odličan poznavaoč toga kraja. Cesta nas je doveo do Carevog lovačkog dvorca Ovnarsko. Od Govedaraca dovde trebali smo 3 sata. Rastovarili smo magare i sjeli k objedu. Došli su nam vojnici iz dvorca, s kojima smo se brzo sprijateljili, ali nam ipak nisu dozvolili, da malo razgledamo dvorac. To je najviše pogodilo našu drugaricu, koja je doduše nosila hlače, ali je ipak ostala znatiželjna. Mogli smo jedino do česme

po vodu, kakove sam rijetko pio u životu. Ledena je i pitka, pa smo se natjecali, tko će više da je ispije. Oko 3 sata krenuli smo dalje u pratinji čuvara Carevog lovišta. Pričao nam je, da će naš blagopokojni Kralj posjetiti Cara Borisa i da će doći vjeratno zajedno ovamo u lov. Hodajući ugodnom stazom za konje prešli smo pet potoka i stigli za 1 sat na Planu, gdje smo se oprostili s lovopaziteljem. Tu napuštamo dosadanji smjer i skrećemo na jug, penjući se uz brdo prema ulazu u dolinu Maljovice. Strmina je skoro iza nas, a pred nama se otvara romantična dolina Maljovice. Nailazimo na istoimenu riječicu i uz nju produžujemo s krasnim pogledom na Malku i Golemu Maljovici, koje su s juga zatvorile dolinu. Pored mure (*Pinus Peuce*) imade mnogo klekovine, koja ovdje raste gotovo uspravno i dosiže visinu od 3 do 4 metra. — Čica Paskal pokazuje nam svježe izrovanu zemlju, što dokazuje potpuno prisutnost divljih svinja. Nešto poslije šest sati stigosmo do novosagrađene planinarske kuće, koja nosi ime: »Visokoplaninski zaslon Maljovica«. Aneroid pokazuje visinu od 1950 metara. Kuća je prilično malena: imade kuhinju i spavaonicu sa zajedničkim ležajima. Unatoč toga ova je kuća prava blagodat za planinare, koji dolaze u Rupite i Kopinite, jer je na daleko i široko jedino sklonište. Upoznali smo se s učiteljem iz Pernika, koji je sudjelovao kod izgradnje kuće. Pričao nam je, da mu je ovdje medvjed nedavno razderao magare. Na tvrdim drvenim ležajima slatko smo prospavali noć.

Drugo jutro uputili smo se s laganim uprtnjačama prema Maljovici, koja nas je privlačila svojom okomitom sjevernom stijenom. S ove strane izgleda Maljovica kao samostojan ogromni čunj. Od kuće smo išli stazom dalje po dolini i uspeli se na prvu terasu (aneroid 2030 m), gdje smo pregazili potok Maljovicu ($\frac{1}{2}$ s.) u pravcu potočića, što se strmo ruši niz zapadnu stranu doline. Na lijevom brijezu potočića uspinjali smo se $\frac{1}{4}$ sata; daljnijih $\frac{1}{4}$ sata išli smo po samom potoku i onda smo okrenuli oštro na lijevo te iznad pojasa klekovine stigli za 20 min. na sedlo pri prvom maljoviškom jezeru (aneroid 2250 m). Dan, kao i svi dosadašnji u Bugarskoj, bio je prekrasan, pa zato i moja dva fotoaparata rade punom parom. Stijena nam je sada već na dohvatu, radoznao je ogledamo. Ispod nas se prostire samotna dolina Maljovice u cijeloj svojoj dužini s tipičnom formacijom glacijalne doline. U davno ledeno doba ogromni ledenik puzaio je dolinom i koritasto je udubio svojom gigantskom snagom. Spomenuo sam, kako cijela Pašanica izgleda pitoma, gledana s Černoga Isk'ra. Ovdje smo međutim našli strme stijene Maljovice i Gol. Kupene, oštре nazupčane grebene sa bezbroj tornjića, što sve zajedno tvori pravu alpsku sredinu.

Mimo prvog jezera uspeli smo se za 10 minuta do drugog i dalje do trećeg, čijim smo zapadnim krajem došli na strmo melište, po kojem smo se uspeli do ulaza u stijenu. Vrh Maljovice je malim uzanim sedlom razdijeljen na dvoje. Strmi žlijeb, što se sa tog sedla ruši prema sjeveru, dijeli stijenu na dva dijela. Mi smo odlučili da se uspnemo istočnim, nešto prema zapadu okrenutim dijelom. U stijenu smo ušli na donjem završetku pomenutog strmog žlijeba. Kada smo se približili na nekoliko koračaja ulazu u stijenu, srušila se niz žlijeb velika gromada snijega, koja je svojom težinom prouzročila kameni usov. Neznatna udaljenost spasila nas je od nesreće. Brzo smo obuli penjačice, vezali se na uže i dohvatali se stijene. Bogdan se po prvi puta našao na penjačkoj partiji, ali se je brzo snašao i dobro osiguravao. Naišli smo na glatkne ploče kamena, po kojima su naše penjačice klizile, pa smo te ploče nastojali obići. Prvi dio stijene je lagan, dok je drugi, strmiji dio, teži. Detaljni opis naše rute suvišan je, jer se uspinje okomito gore na vrh i nema mogućnosti za maročite varijante. U stijeni smo postavili četiri kamene piramide. Za $2\frac{1}{2}$ sata uspeli smo se na istočni greben vrha i preko već spomenutog sedla za 10 minuta na vrh Maljovice.

Sada smo tek vidjeli, da Maljovica nije samostojan vrh, kako nam se to iz doline činilo, nego da je masiv vrha, koji je prema jugu i zapadu položit, a na sjever i sjevero-istok maloo prezvan. Pored pogleda na vrhove Pašanice vidi se odavle na sjeveru Vitoša, a na jugu cijeli vijenac Pirina. Naišla su tri studenta iz Rilskog manastira, koji su nam objasnili jedno zamršeno pitanje. Naime, za Maljovicu su nam neki kazali, da je Elenin Vrh. Kad sam pitao, gdje je Maljovica, kazali su mi, da je to u stvari jedan te isti vrh, samo što ga jedni nazivaju ovako a drugi onako. Prema nekim opisima, što sam ih čitao, to je izgledalo i vjerojatno, jer je položaj otprilike odgovarao. Međutim mi studenti u razgovoru rekoše, da su se iz Rilskog manastira uspeli na Elenin Vrh, a od tamo da su stigli »ovamo«. »Pa zar mi nismo na Eleninom Vrh?« upitam ih ja u čudu. Oni mi pokazaše četvrt sata udaljeni Elenin Vrh, koji se s ove strane nije u grebenu gotovo ni primjećivao. Studenti su mi pričali, da su i oni prije 2 godine bili u sličnom položaju kao i mi. Sada nam je bila jasna situacija. Još malo prije mi smo metnuli u piramidu naše vizitke i na njima zabilježili da smo se uspeli po stijeni Eleninog Vrha! Iz maljovičke doline Elenin Vrh se uopće ni ne vidi, jer ga zastiru Malka i Gol. Maljovica.

Nakon dugog razgledavanja i snimanja krenusmo s Maljovice grebenom, koji u luku zaokreće prema Eleninom Vrhu, na koji smo stigli za nepuna četvrt sata. Sa grebena ugledasmo prvi puta duboko dolje u dolini ogromni Rilski manastir. Jednim rebrom može

se odavde brzo i lagano spustiti pravo do manastira. Studenti nam rekoše, da za taj silaz treba oko $2\frac{1}{2}$ sata. Napustivši Elenin Vrh silazimo s grebena, koji se proteže dalje na Gol. Kupenu i postaje naskoro jako nazupčan. U tom dijelu podsjeća nas na nekoje partie u Martuljkovoj skupini. Promatramo stijenu Gol. Kupene, kuda smo nakanili drugoga dana. Pričali su nam da je na njoj stradao životom jedan student. Spuštamo se do jezera pod M. Maljovicom i veremo dalje niz stijene. Nema tu nikakove staze niti markacije. Svaki komadić puta treba prije proučiti. Kroz velike kamene blokove silazimo konačno na potok Maljovicu. Sunce je već zašlo, pa je trebalo odmah produžiti, da nas mrak ne zatekne na putu. Držeći se potoka hodamo niz dolinu i u sumrak stižemo do planinarske kuće, gdje nas je ljubazno dočekao čiča Paskal. Naložio je veliku vatru i pristavio džezvu za crnu kavu. Bio se zabrinuo, što nas tako dugo nije bilo, pa mu bi dragو što nas opet vidi. Od srca smo se smijali njegovih duhovitim dosjetkama na račun našeg »kačvanja« (penjanja).

Pored dva sofijska studenta i jedne mlade doktorice, koji su u kući još od jučer, sakupilo se tog dana veće društvo bugarskih planinara. Poslije večere posjedali smo svi oko vatre pred kućom. U vedroj mirnoj noći zaorila se pjesma. Trebalo je poći na počinak. Bogdan je ostao da pored vatre prenosi s čiča Paskalom, a mi ostali polijegasmo na tvrda ležišta u kući.

Golemija Kupen

27. VIII. svanuo je opet lijep i vedar dan. Krenuli smo istim putem kao i jučer sve uz potok do mjesta, gdje smo se s Eleninog Vrha bili spustili u dolinu (aneroid 2110 m). Dotle smo trebali 1 sat srednjeg hoda. Nismo bili osobito raspoloženi za uspon. Najbolje sam to opazio po sebi, jer kad je Dr. Stojić predložio tu na potoku odmor i pranje nogu, ja sam to objeručke prihvatio. Hladeći noge u bistroj vodi promatrao sam Gol. Kupenu, koja je svojim moćnim zidom zatvarala dolinu s juga. Oblik joj je kupolast, a sjeverna stijena, pod kojom se nalazimo, razdijeljena je u dva dijela. Gornji okomiti i glatki dio prekinut je širokom terasom, od koje se spušta donji dio stijene dolje u dolinu. Taj dio može se preći prilično lako, dok onaj okomiti gornji pretstavlja vrlo ozbiljan i težak pothvat.

Poslije jednosatnog odmora odlučili smo se ipak za nastavak uspona. Kao uvijek, kada se nađem u nepoznatom terenu, uhvati me ona planinarima svojstvena groznica. Treba poći i pronaći mogućnost za uspon i izvršiti ono što se je preduzelio. Tu sam osjetio, što znači za jednog alpinistu čar nepoznatog. Stojiš pod vrhom, koji

se nad tobom isprsio kao prijeteća nepoznanica. Ne znaš, da li je kada tko bio na njemu pa ako i jest, ne znaš kojim se je smjerom uspinjao, koliko je za taj uspon trebao, je li uspon lagan ili težak i t. d. Naći se u ovakovom položaju daleko je prijatnije, nego imati u džepu vodič, u kojem — pored točne skice — ima još i potanki opis za svaki detalj stijene. Čovjeku je draža i najmanja penjačka tura, koju je izvršio sâm bez pomagala, mnogo draža nego veća i teža ali izvršena tuđom direktnom (vodič) ili indirektnom pomoći (opisi, skice).

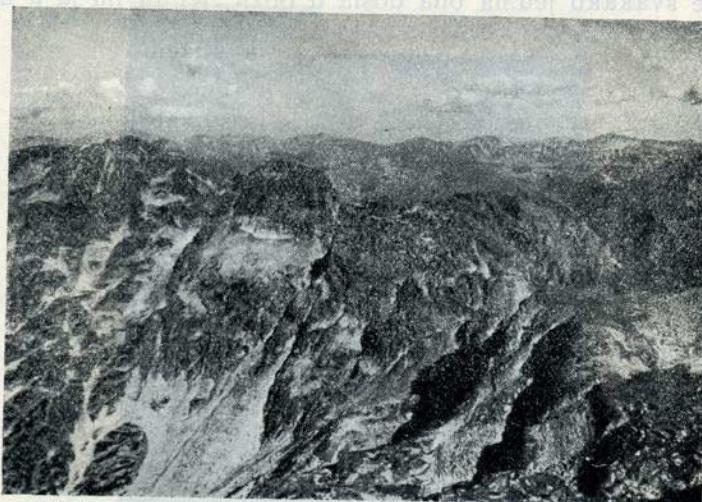

Foto: D. Jakšić

Golemija Kupen

Mi nismo imali niti skice a niti vodiča pa smo se zato sami u troje dohvatali stijene. Do terase trebali smo oko jedan sat. Penjanje je dотле lako, pa se nismo ni navezivali na uže niti smo obuvali penjačice. S terase smo vidjeli da direktni uspon na vrh predstavlja jedan zaista ozbiljan problem. Za takova šta naše društvo nije bilo sposobno. Bogdan se tek jučer našao prvi puta na užetu, a naša drugarica, koja već prilično dobro poznaje tehniku užeta, svojim je krhkim plećima veoma slaba garancija za pomoć pri eventualnom padu. Zato sam tražio drugu mogućnost za uspon na vrh. Uputili smo se istočnom rubu stijene, koji je bio raščlanjen i koji je obećavao lakši pristup. Nisam se prevario. Tu smo našli strmi žlijeb pun određenog kamenja te smo se po njemu peli na više. Na prilično izloženom mjestu skidamo okovanke, navlačimo penjačice i vežemo se na uže te produžujemo uspon. Nijedan hvat nije siguran, sve je vrlo labilno i zato napredujemo oprezno i polako. Za nekoliko dužina

užeta dohvatismo se grebena i za malo minuta eto nas na vrhu Gol. Kupene.

Našli smo se u centru Rupita, bezuvjetno najljepšeg i najintesantnijeg dijela Rile. Strme stijene, razderani grebeni i dubine, koje zjape unaokolo, opominju da i na oko pitoma Rila znade biti ozbiljna. Iznad naših glava dostojanstveno plove ogromni orlovi, koji svojim dimenzijama izazivaju divljenje i respekt. Fricika, izgleda, osim orlova drugo ni ne vidi te nas bojažljivo zapitkuje, znadu li oni napasti i čovjeka. Utješili smo je, da bi u takovom slučaju od nas troje svakako jedina ona došla u obzir, jer bi im ja a naročito

Foto: D. Jakšić
Rilski manastir

Bogdan ipak bili prezamašni zalogaji. S dalekozorom promatramo duboko dolje u Rilskoj dolini, kako se narod u velikom broju sliježe oko manastira. Sutra je manastirska slava, dan Sv. Bogorodice. Na taj dan dolazi na hiljade i hiljade hodočasnika u manastir iz cijele Bugarske, a naročito iz bliže i dalje okolice. Vidik s vrha sličan je onom s Maljovice.

Za povratak htio sam pokušati silaz zapadnim grebenom, koji vodi na Elenin Vrh. Pošao sam sâm na rekognosciranje. Spuštao sam se strmo po nekom žlijebu pod samom oštricom grebena. S druge strane škrbine, na koju bi se trebao spustiti, dovikivali su mi trojica turista da ne idem niže, jer je silaz nemoguć. Ipak sam se još malo spuštao i video da je, i ako nije sasma jednostavno, ono

ipak prilično vjerojatno, da će se moći proći. Samo posljednji dio pred škrbinom nisam mogao vidjeti, ali sam se nadao da će naći kakav izlaz. Vratio sam se do svojih drugova na vrh, gdje smo se opet navezali i počeli sa spuštanjem. Osiguravajući se išlo je posve lijepo, pa smo se za nepuna tri četvrt sata našli na škrbini. Odатle smo se uspeli pod velike i vitke tornjeve u nastavku grebena, od kuda smo promatrali smjer našeg silaza sa Kupene. Vratili smo se na škrbinu i zašli u strmi glatki žlijeb, po kojem smo se nadali, da ćemo se moći dohvatiti doline. Ispod velikog kamena, što se ugla-

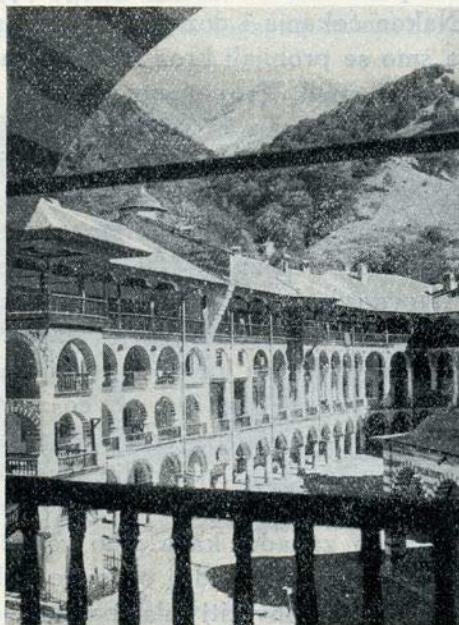

Foto: D. Jakšić

Rilski manastir, detalji

vio u žlijebu, produžujemo i izbjegavajući glatka mjesta veremo se po desnoj strani žlijeba. Silazimo onda opet u žlijeb, u kojem je sve živo pod nogama. Držeći se lijeve ili desne strane izlazimo konačno iz žlijeba pa se preko blokova spuštamo na potok u dolini, od kuda smo prije podne krenuli na turu. Bilo je pola šest. Za silaz sa vrha trebali smo dva i pol sata. U $6\frac{1}{2}$ sati navečer bili smo opet u kući, gdje smo posljednji put prenoćili.

Híža Maljovica — Rílskí Manastir

28. VIII. u 9 sati krenuli smo put Rilskog Manastira. Najkraći put do njega bio bi preko Eleninog Vrha, nu tim pravcem

ne može magare s tovarom proći, a osim toga htjeli smo da barem usput vidimo Sedemte Ezera. Nedaleko od kuće upozorio nas je Paskal na svježe tragove medvjeda. Susreli smo Drenskog, koji se s nekoliko drugova iz Samokova uputio do kuće. Sišli smo niz dolinu sve do Plane, gdje smo produžili prema zapadu istim onim putem, kojim smo prije tri dana došli od Ovnarskog. Put vodi položito kroz divnu crnogoricu. Prelazimo preko r. Maljovice, a onda preko r. Gjulečice. Paskal je opet počeo kolebatи i veli da ne ćemo smjeti tim putem dalje, pošto se odjedamput svršava, pa bi se morali vratiti. Sašli smo s puta desno u šumu. Tu nas je pustio i otišao da potraži izlaz. Nakon čekanja i dozivanja vratio se Paskal tek za jedan sat. Iza toga smo se probijali kroz šumu prema Černom Isku, na koji smo konačno i stigli. Kroz šumu je često stupala u akciju sjekira, da se magaretu s tovarom prokrči prolaz.

Daljni naš put toga dana ne bih želio da opisujem iz jednostavnog razloga, da ne bi tko pošao našim stopama. Čiča Paskal vodao nas je kilometre daleko kao medonje na lancu, vjerojatno zato, da put potraje još jedan dan, što znači 100.— L. više u njegov džep. Satima sam mu prigovao da krivo idemo, nu on me je uvjeravao da se trebam pouzdati u njegovo poznavanje terena. Kada sam konačno vido, da nas on mjesto na jug vodi pravo na sjever, prokipio je bijes u meni, oteo mu uže i sâm sam poveo magare u protivnom pravcu. Došlo je do oštih riječi, pa se čica Paskal dohvatio noža i molio me da ne spominjem tolike svetitelje, jer je on Arnautin-pravoslavac.

Sunce se priklonilo zapadu, kada smo započeli sa ispravnim usponom. To se je već trebalo dogoditi o podne. Bilo mi je jasno da se tog dana ne ćemo moći dohvatiti bila u visini od 2.600 metara i prebaciti se na južnu stranu. Oko 7 sati na večer magare je palo od umora, pa smo ga morali rastovariti i teški teret jedan komad puta ponijeti sami na ramenima do granice klekovine, gdje smo razapeli šator (aneroid 2025 m) i odlučili da prenoćimo.

Drugo jutro, u 7 sati, krenuli smo dalje uzbrdo noseći dio tereta, pa smo za tri sata uspona došli na visinu od 2620 m (prema aneroidu). Ispod sebe promatrali smo divnu pokrajinu Sedemte Ezera. Kasnije smo se dohvatili označene staze na Damki, koja spaja hižu Skakavici sa Ril Manastirom. Silazeći satima stigli smo u 4 po podne u Rilski manastir.

**Svaki i najmanji doprinos za izgradnju „Tomislavovog
Doma na vrhu Medvednice” bit će korisno
upotrebljen.**

Rilski Manastir

Manastir je osnovao oko godine 930 Sv. Ivan Rilski. Postoji mišljenje, da je Sv. Ivan Rilski bio brat Cara Petra, sina Cara Simeona. Jedan vrh nad Rilskom dolinom zove se Carev vrh, na koji je prema predaji izašao car Petar, želeći se sastati sa Sv. Ivanom. U XIV. vijeku došao je u manastir i zakaluđerio se srpski knez Hrelja iz Strumice. On je iz osnova podigao novi manastir, mnogo veći nego što je bio prije, izgradio divnu crkvu Sv. Bogorodice i podigao visoku kulu, koja je služila za obranu i skrivalište za dragocjenosti manastira. U XV. vijeku uništili su Turci manastir, ostala je samo crkva i Hreljina kula. Nakon toga se manastir opet izgradio, a g.

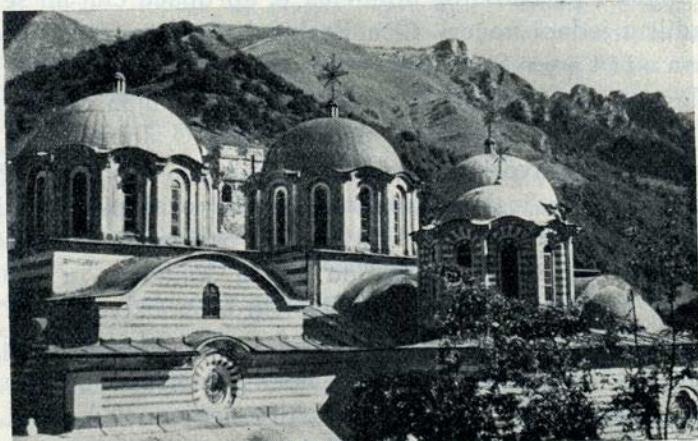

Foto: D. Jakšić

Crkva sv. Bogorodice u Rilskom manastiru

1883 ponovno je do temelja izgorio. Ostala je samo Hreljina kula, crkva i istočni dio manastira. Nakon toga izgrađen je ponovno manastir: stara je crkva srušena, jer je bila malena, a izgrađena je današnja crkva u bizantijskom stilu. Moći Sv. Ivana bile su kroz 500 godina prenašane na razna mesta, najprije u Sofiju, onda u Mađarsku, pa opet u Sofiju i Trnovo. Zauzimanjem sultanije Mare, supruge Murata II., a kćeri despota Đurđa Brankovića, koja je i u tom braku ostala hrišćanka, vraćene su moći Sv. Ivana manastiru g. 1470, gdje se do danas čuvaju u manastirskoj crkvi. (Kavdanski: »Života na Sv. Iv. Rilski čudotvorenec»).

Manastir imade kao nacionalno ognjište Bugara ogromnih zasluga, jer je kroz vjekove crnoga ropstva gajio i čuvaо narodni jezik i pravoslavnu bugarsku vjeru.

Današnji manastir je ogromna građevina na četiri sprata. Građen je u zatvorenom četverokutu, unutar kojeg se nalazi crkva Sv. Bogorodice, građena u bizantiskom stilu i Hreljina Kula, koja se jedino sačuvala još iz XIV. vijeka. Manastir imade električno osvjetljenje. Prijavili smo se u kancelariji, gdje nam je određena soba, izdan ključ i zadržane putnice, da se na osnovu njih ispunе prijavnice za vlasti. U prvi čas nam se nije dopao taj hotelski postupak u jednom manastiru, nu uskoro smo uvidjeli, da je kod tako velikog prometa drugačije nemoguće ni raditi. Manastir može da primi pod krov na stotine ljudi.

Van manastirskih zidina nalazi se restauracija, koju vodi jedan Rus. Tu smo večerali i potukli vlastiti rekord iz Samokova. Pet dana šrapaca i neredovitog hranjenja iz uprtnjače čini mi se da smo nadoknadili u jednoj večeri. Čiča Paskal krenuo je preko Kobile-nog Branista za Samokov. Mali nesporazumak između nas bio je izglađen, pa nam je bilo teško, kada smo se s njim rastajali. Ispratili smo ga s lijepim bugarskim pozdravom: »U dobar čas!«

U prostranom dvorištu manastira bilo je te večeri vrlo živo. Uz električnu rasvjetu izgleda manastir još impozantniji. Gosti, među kojima imade i stranaca sa svih strana, preplavili su prostor oko crkve. Tek i tu tamo spaziš po kojeg kaludera u crnoj halji i kamilavki na glavi, kako se provlači kroz mnoštvo.

Drugog dana razgledali smo crkvu i manastirski muzej, uspeli se na Hreljinu Kulu i posjetili grob nekog Engleza Bouchier-a, koji se nalazi u neposrednoj blizini manastira na jednoj uzvisini. Nismo mogli saznati, tko je bio taj čovjek i kako je došlo do toga da je zakopan na ovom mjestu. Otišli smo i do Sv. Luke, koji je udaljen pola sata. Tu živi nekoliko kaluđera-isposnika. Odavle smo se uspeli do pećine, gdje je živio Sv. Ivan, kada se sklonio u Rilsku pustinju, a prije no što je osnovao manastir.

Tako smo prošli sve što je bilo vrijedno da se vidi, pa smo se spremali za oproštaj s Rilom i na put za Pirin.

(Svršit će se.)

Razne vijesti

Prvi uspon na Matterhorn 14. VII. 1865. Borba za Matterhorn poznata je i u širim planinarskim krugovima. Pred sedamdeset godina, 14. srpnja 1865., stupila je prvi puta ljudska nogu na vrh Matterhorna: Whymper i njegovi drugovi Hadow, Hudson i Douglas s tri vodiča (među njima i slavni Croz), uspeli su se iz Zermatta, sa švicarske strane, na snježni vrhunac, a tri dana nakon ove englesko-švicarske grupe uspela se je i druga grupa s talijanske strane. Borba za Matterhorn bila je svršena, ali pobijedeni div osvetio se je pobjednicima: kod silaska posruuo je Hadow, povukao sa sobom Hudsona, Douglasa i vodiča Croza — Whymper se je povratio u Zermatt bez svojih drugova... h.

Emil Zsigmondy (o pedeset-godišnjici smrti). La Meije — ime, koje nam ne kaže ništa, koje je kod nas gotovo posve nepoznato, ali koje je usko povezano s imenom jednoga od pionira alpinizma, s imenom Emila Zsigmondyja. Kao 14-godišnji dječak započeo je svoj pobjedonosni pohod u Alpe, deset godina kasnije svršio je svoj mlađi život, 6. kolovoza 1885., na Meije u Dauphiné. Njegovi usponi u društvu s bratom mu Otom i prijateljem Ludwigom Pütschellerom ostat će trajno upisani u analima alpinizma, a njegova knjiga »Im Hochgebirge« može služiti kao uzor svim planinarskim piscima. Drugo njegovo djelo »Die Gefahren der Alpen« još je i danas — u Paulckeovoj obradi — mjerodavno na tom području. Njegov tragični svršetak pokazuje, kako i najboljeg od najboljih, iškusnog i vještog alpinistu može zadesiti nesreća — — — nescimus horam neque diem... h.

Ekspedicije na Kavkaz u god. 1935. Koliko je poznato, spremaju se tri ekspedicije na ovo visoko gorje: austrijska ekspedicija pod vodstvom prof. Schwarzengrubera ima izrazito alpinistički karakter, dok druga, ist tako austrijska ekspedicija, pod vodstvom sveuč. prof. Dra. Macka ima više znanstveno značenje. I iz Münchena polazi jedna grupa alpinista, članova sekcije »Oberland« Njem.-Austr. plan. društva, u Kavkaz. Njihov je vođa A. Göttner. (Iz »Österreich. Alpenzeitung«, Folge 1158, Juni 1935).

IV. engleska Everest-ekspedicija. Mnogi su članovi ove ekspedicije već napustili Englesku i putuju u Indiju. Voda prvog dijela, Shipton izvještava da im je namjera istraživanje sjeverne i jugo-zapadne strane Everesta i po mogućnosti postavljanje logora na ledeniku Rangbuk. Oni će provesti zimu u Tibetu, svakako u Sikkimu. Glavni dio ekspedicije pod vodstvom Ruttledgesa napušta Englesku koncem 1935.

(Iz »Österreich. Alpenzeitung«, Folge 1158, Juni 1935).

Otvorenje dačkih planinskih domova na Velebitu. Škola narodnog zdravlja u Zagrebu podigla je četiri planinska doma: jedan na Sijemu, jedan na Oštrcu, a dva na Velebitu. Domovi su namijenjeni školskoj omladini i drugim planinarima za sklonište, konačište i odmaralište na njihovim izletima po gorama ili da proborave koji dan u gorskim krajevima, te odanle čine izlete na obližnje vrhunce.

Ovih dana su otvoreni planinski domovi na Velebitu. Jedan je na Bačić-kosi, na sedlu između Čopin vrha i Visibabe, kraj Crnih Dabara, nad Karlobagom, na visini od 1116 m, a drugi na Ogradićima (1345 m), na sedlu između Ogradića i Matijević-brda, ispred Šatorine, a nad Jablancem. Oba se doma nalaze povrh Premužićeve staze, od koje vodi odvojak na njih. Nalaze se na takovom položaju, da se iz domova

pruža divan pogled na južni, srednji i sjeverni Velebit. Sa zapadne strane vidi se veličanstvena slika mora, iz kojeg strše kameniti otoci: Pag, Maun, Olib, Silba, Rab, Sv. Grgur, Prvić, Plavnik, Krk, Cres, Lošinj i mnogo drugih sitnih otočića. Naročito se doimlje plavetilo mora u kontrastu sa bjelinom obale otoka.

Iz domova se mogu činiti kratki izleti na obližnje vrhunce, koji su interesantni i radi planinarenja i radi pogleda sa tih točaka. Tako se sa Bačić-kose može popeti na Bačić-kukove i Crni Dabar, a sa Ogradenice na Šatorinu (1624 m) i Ogradenik (1614 m) ili se spustiti kroz divnu šumu u Štirovaču. Sa Ogradenice može se spustiti na more u Jablanac, a odavle parobrodom uzduž Hrvatskog Primorja ili motornim čamcem na Rab.

Domovi, što ih je podigla Škola narodnog zdravlja, jesu nastavne postaje za one planinare, koji idu na Kraljačevu i Rossijevu kuću, da nastave izlete na srednji Velebit. Domovi su snabdjeveni sa svim što je planinaru potrebno, naročito sa hranom i pićem, posebnim odjeljenjem za ženske, tekućom vodom i higijenskim napravama. U svakoj je kući cisterna od 18 kub. m.

Planinarske kuće na Šar-planini. Turističko društvo »Jug« otvorilo je 1. lipnja svoje planinarske kuće na Šar-planini. Kuća pod Ljubotenom raspolaže sa 20 postelja, a kuća na Popovoj Šapki sa 30. Od hrane se u kućama zasad može dobiti mljeka, čaja i kave. Pristup do ljubotenske kuće nastaje od stанице Đeneral Janković. Put je markiran. Do kuće ima 6 sati hoda. Planinari, koji dolaze sa sjevera, mogu se za eventualna obavještenja o prenosu prtljage obratiti služitelju općine u Đeneral Jankoviću. Nadnica za vođu i konja je oko Din 20.— Pristup do kuće na Popovoj Šapki vodi preko Tetova i sela Lisca. Put je markiran i traje 4 sata. Izletnike za Popovu Šapku dočekuje u Tetovu planinarski vodič Nuriman Veli iz Lisca, kućni broj 18. Nadnica za vodiča i za konja od Tetova do Popove Šapke je Din 20.— Prospekti o Šar-planini i sva obavještenja o kućama i o planinarenju po Šari besplatno daje i šalje poštom Turističko društvo »Jug«, Skoplje, Kralja Petra 37.

»Führer durch die alpine Literatur« (»Vodič kroz alpinsku literaturu«). Knjižara »Allgemeine Bergsteiger-Zeitung-a«, Wien VIII., Richtergasse 4., izdaje ovu knjigu, u kojoj će biti popisano (s oznakom naslova, autora i cijene): 1. Knjige. Sva alpinistička, zabavna i poučna djela. 2. Vodiči. 3. Karte. 4. Planinarske slike i fotografije. Uvrštavanje je besplatno, a završava se sa 1. srpnja. Vodič će biti besplatno razaslan na mnoge privatne adrese, na planinarska društva, redakcije, biblioteke i na brojne suradnike.

Balkan sve više privlači planinare. Vrlo interesantne i na Balkanu najviše bugarske planine postaju sve češće ciljem raznih planinarskih ekspedicija.

Kako saznajemo, prireduje i Slovensko planinarsko društvo veći izlet po bugarskim planinama. Bugarski planinari očekuju s veseljem braću Slovence i priređuju im srdačan doček.

I austrijski planinari — u priredbi »Allgemeine Bergsteiger-Zeitung«-a — namjeravaju na duži izlet u Rilski dio bugarskih planina. Kako su životne prilike i cijene živeža u Bugarskoj vrlo povoljne, to će ovaj izlet biti jako pogodan za austrijske planinare, pa se očekuje brojno učešće u ovome pohodu.

—

Društvene vijesti

GODIŠNJA SKUPŠTINA MATICE HPD.

U srijedu, dne 26. lipnja 1935. održana je u Zagrebu 61. redovita glavna godišnja skupština Matice »Hrvatskog planinarskog društva«. O toku ove skupštine donosimo zapisnik u njegovoj cijelosti.

ZAPISNIK

61. redovite glavne godišnje skupštine HPD-a u Zagrebu, održane u srijedu dne 26. lipnja 1935. u dvorani društva »Sv. Jeronima«, Trg kralja Tomislava 21, sa slijedećim dnevnim redom:

1. Pozdrav predsjednika, 2. izvještaj tajnika, 3. izvještaj blagajnika, 4. izvještaj radnog odbora o gradnji »Tomislavovog Doma«, 5. izvještaj nadzornog odbora, 6. podjeljenje odrješnice upravnog i nadzornog odbora, 7. odobrenje godišnjeg proračuna, 8. prijedlozi upravnog odbora, podružnica i pojedinih članova, 9. izbor čanove upravnog (nadopuna po § 7. pravila) i nadzornog odbora i 10. eventualije.

Predsjednik dr. A. Cividini otvara u 20 sati i 40 minuta glavnu skupštinu, konstatira da je prisutan dovoljan broj članova te predlaže za voditelja skupštinskog zapisnika društvenog tajnika II. V. Šetinu, za ovjerovitelje zapisnika čanove J. Vukovića st. i B. Petrušića, a za skrutatore čanove P. Sedya i Dr. B. Košćicu. Skupština prima ovaj prijedlog. Predsjednik pozdravlja redarstvenog izaslanika polic. pristava g. M. Kajadinovića. Nakon što je prihvaćeno odašiljanje pozdravnog brzojava Maršalatu Dvora, Beograd, prelazi se odmah na prvu točku dnevnog reda, na:

1. POZDRAV PREDSJEDNIKA

Pozdravljujući veliki broj prisutnih članova i članica predsjednik se u svome pozdravu naročito zadržava na delegatima podružnica, želeći im ugodan boravak u Zagrebu. Sa proslavom 60-godišnjice opstanka HPD-a završen je u prošloj godini dugi period svestranog rada, koji je u svim pravcima okrunjen velikim uspjesima. Sav taj uspjeh zasluga je brojnih i radnih društvenih voda i planinara, zasluga je čitavog prošlog i sadašnjeg članstva. Prelazeći u pokret širokih masa, HPD ulazi u novi period svoga rada i djelovanja, koji se širi u raznim pravcima, koji zahvaća brojna područja. Jedan od glavnih nastojanja našega društva jeste nastojanje i težnja za stvaranje mira, za traženjem i iznalaženjem mjesta, gdje se taj mir stiče. Shvaćanje ovoga zadatka našlo je vidnog izraza u gradnji planinarskih domova, kao mjesta, gdje se može da uživa nesmetani mir. Zato je i velika zasluga onih podružnica, koji shvatiše svoju dužnost i koji se prihvatiše rada u tome smjeru. Upravo rijedak primjer predanog rada i vidan uspjeh u tome pokazala je ove godine naša podružnica »Kalinik« u Krijevcima, koja je podigla veličanstven dom na Kalniku. Svako priznanje i hvala za ovakav rad. — No u radu treba ići i dalje, ne treba sustati: treba razmišljati i tražiti sredstva i za postignuće drugih ciljeva našeg društva. Treba upoznavati i ići za stopama velikih istraživača, za radom prirodopisaca, zemljopisaca i historičara. Oni su nam mnogo pokazali, oni su tražili istinu. Da uzmognemo još više uzljubiti našu domovinu, treba da je još bolje upoznamo. Nije dosta ići na planine. Tamo ne smije da nas vodi samo užitak nego i želja za istraživanjem, upoznavanjem

prirode. Upoznavanjem svega živoga u njoj otkrivamo dušu njezinu, bez koje bi oko nas vladala vječita pustoš. Ptice i biljke kite prirodu, oni je oživljuju. U tome je život. U tome približenju budi se u nama volja i težnja za postignućem harmonije između čovjeka i prirode. — No nije ni ovo sve. Moramo ići još i dalje pa tražiti načine da se približimo duši naroda, koji tu živi, koji oduhovljava prirodu. U tome moramo postaviti jasne ciljeve i odvagnuti svoja sredstva, koja treba da prikupljamo udruženim duševnim sposobnostima. Neprestano treba da imamo naše zadatke pred očima i da u trajnom učenju i čitanju ojačavamo svoje sposobnosti. Sposobnosti pojedinaca prelazit će granicu njihovih potreba i poslužiti će u izgradnji naše znanosti. Treba da stvaramo djela, da u tome ne zaostajemo za drugima. Um treba da vječno radi. Naše usavršavanje treba da je i umno i osjećajno i voljno. — Pored toga treba da dođe do jačeg izražaja i discipliniranje svoje ličnosti, svoje volje, jer samo uz disciplinu i svladavanje sebe, svoje ličnosti, može da se razvija pravi društveni život.

Zahvaljujući ponovno na lijepom posjetu i pozdravljujući srdačno sve prisutne moli predsjednik gg. skrutatore da podnesu izvještaj o pregledu predanih punomoći delegatima pojedinih podružnica. Čita se izvještaj skrutatora, prema kojem su na ovoj skupštini bile podružnice ovako zastupane: Dr. Cividini zastupa podružnice: »Risnjak«, Delnice, sa 3 glasa; »Skradski Vrh«, Skrad, sa 2 glasa; »Gvozd«, Sisak, sa 10 glasova; »Škamnica«, Brinj, sa 2 glasa; »Psunj«, Pakrac, sa 7 glasova; »Papuk«, Virovitica, sa 7 glasova; »Velebit«, Sušak, sa 28 glasova; »Ravna Gora«, Varaždin, sa 16 glasova; »Orjen«, Dubrovnik, sa 9 glasova; »Strahinjščica«, Krapina, sa 3 glasa; »Plešivica«, Jastrebarsko, sa 3 glasa. — Dr. Prebeg zastupa podružnice: »Željezna Gora«, Čakovac, sa 3 glasa; »Strmac«, Nova Gradiška, sa 3 glasa; »Mosor«, Split, sa 24 glasa. — Plaček zastupa podružnice: »Ivančica«, Ivanec, sa 5 glasova; »Bjelašnica«, Sarajevo, sa 19 glasova. — Dalje zastupaju: V. Rötter podružnicu »Kalnik«, Križevci, sa 5 glasova; F. Flasari, dr. M. Jurčić, V. Flasari, I. Sudnik i V. Sirovica podružnicu »Japetić«, Samobor, sa 20 glasova; Ing. Z. Satler, podr. »Martinšćak«, Karlovac, sa 10 glasova; T. Mrnjavčić podr. »Sokolovac«, Sl. Požega, sa 4 glasa; J. Mautner podr. »Dilj Gora«, Sl. Brod, sa 10 glasova; B. Marković podr. »Bjelolasica«, Ravna Gora, sa 2 glasa; V. Stahuijaka podr. »Zrin«, Petrinja, sa 5 glasova; Ing. M. Cindrić podr. »Visočica«, Gospic, sa 30 glasova; A. Glad podr. »Bilo«, Koprivnica, sa 2 glasa; Dr. Kušan podr. »Jankovac«, Osijek, sa 17 glasova; S. Hitztaler podr. »Oštrec«, Zlatar, sa 2 glasa; M. Čubelić podr. »Vrani Kamen«, Daruvar, sa 6 glasova; Č. Brionić podr. »Crnopac«, Gračac, sa 1 glas; Ing. L. Šenderdi podr. »Gorštak«, Mrzla Vodica, sa 1 glas.

Kako su izvještaji već štampani i prisutnima razdijeljeni, to se oni ne čitaju, nego se samo o pojedinim izvještajima otvara diskusija.

2. IZVJEŠTAJ TAJNIKA

Slavna glavna skupštino! Braće i sestre!

Kroz šest decenija našega opstanka nametali su se društvu razni tereti, iskrsvale su brojne zapreke, koje je društvo uspješno svladavalo. Svi ti naši napori, sva ta naša nastojanja okrunjena su vidnim uspjesima u svim pravcima, a napose u idejnem, u širenju svete ljubavi prema Prirodi, koja je nama svima tako srcu prirasla.

Duh naših osnivača lebdi nad radom našega društva, koje su nam ostavili u nasljedstvo. Taj rad, koji se je proširio na sve hrvatske krajeve, prelazi u pokret, koji zahvaća sve slojeve našeg naroda. Ljepote, koje posjeduju naše

planine, poznate su i izvan granica naše domovine. K nama dolaze mnogi učenjaci, prolaze naše divne gore, u kojima je priroda stvorila tolike raznolikosti i odlaze zadovoljni i ushićeni nad onim, što su vidjeli.

I danas, kada održavamo ovu 61. glavnu godišnju skupštinu, okruženi smo nizom naših podružnica, koje su razaplele svoje niti diljem svih hrvatskih krajeva, koje rade marljivo na postignuću cilja i svrhe društva, u kojemu je učlanjeno mnogobrojno članstvo.

Uspjeh, koji je u prošloj godini polučen, uspjeh je ne samo ovog odbora, nego i pojedinaca, cijelokupnog članstva i svih Hrvata. To važi i za svaki neuspjeh, čiji su uzroci vrlo često ležali izvan snage i moći pojedinaca i društva.

Navodeći ovo nekoliko riječi prije samog izvještaja pozivam Vas, braće i sestre, da potpomođete društvo s još više volje, s mnogo više rada i razumjevanja! Treba svi da ispunimo svoje obaveze, bez čega se ne mogu dovršiti započeta djela, veliki pothvati. Izgrađivanjem našeg velikog Tomislavovog doma nameću se svakom članu brojne obaveze i dužnosti, o kojima treba svaki pojedinač da vodi računa. Onima, koji to već shvatiše i darom potpomoguše naše veliko djelo, neka je već unaprijed naša usrdna hvala.

Da izvještaj ne bude preopširan i da ne zamara, poveli smo se prošlogodišnjim prijedlogom, da izvještaje tiskamo. Odustali smo od posebnog izvještaja maticе i posebnog podružnica, jer se o radu podružnica izvještava redovito u »Hrvatskom Planinaru«.

Da dobijemo pregled cijelokupnog rada i čitavo stanje društva, donašamo skrižaljku sa statističkim podacima.

Članstvo

U našoj poslovničkoj vršen je sveukupni rad. Tu su održavane sjednice svih odbora i to: upravnog, nadzornog, radnog i zabavnog, te društvenih sekcija: foto-sekcije, omladinske, alpinističke, skijaške i putne blagajne.

Hrvatsko planinarsko društvo broji ukupno: 7150 članova, od toga matica: začasnih predsjednika 1, začasnih članova 34, utemeljitelja 399, a redovitih 4004; — a 51 podružnica 2712 članova.

Upravni i nadzorni odbor

Na sjednici upravnog odbora od 2. srpnja 1934. konstituiran je odbor ovako:

Predsjednik: Dr. Ante Cividini.

I. Potpredsjednik: Dr. Zlatko Prebeg.

II. Potpredsjednik i urednik »Hrvatskog Planinara«: Dr. Fran Kušan.

Tajnik i pročelnik Putne blagajne: Josip Plaček.

Zamjenik tajnika: Viktor Šetina.

Blagajnik: Anton Glad.

Zamjenik blagajnika: Walter Jankovský.

Ekonom: Stjepan Križić.

Zamjenik ekonoma i čuvar diapositiva: Slavko Hitztaler.

Knjižničar: Čiro Branić.

Odbornik i čuvar geogr. karata: Drago Mihajlović.

Odbornik i ref. za markacije i izlete: Josip Levak.

Odbornik i referent za građevinarstvo: Ing. Lujo Senderdi.

Odbornik i referent za građevinarstvo: graditelj Aleks. Freudenberg.

Odbornik i referent za građevinarstvo: Vl. A. Veiler.

PREGLEDNIK MÁTICE I

Broj	Podružnica	Mjesto	Izleti		Stanje članstva			Ukupno	
			broj	učesnika	zaštihi	Utemelj- telja	redovitih		
1.	Matica	Zagreb	28	1 095	35	113	4.004	4.152	
2.	Bilogora	Bjelovar	13	150		99	2	101	
3.	Škamnica	Brinje	4	65		23	1	24	
4.	Hajdova Hiša	Brod n/K				12		12	
5.	Dilj Gora	Brod n/S	48	405		98	7	105	
6.	Rudnik	Cabar							
7.	Železna Gora	Čakovec	11	86	3	45		48	
8.	Vrani Kamen	Daruvar	45	376		64	3	67	
9.	Risnjak	Delnice	6	61		34		34	
10.	Medvednica	D. Stubica							
11.	Orjen	Dubrovnik	30	465		71	13	84	
12.	Vinica	Dugaresa	14	84		58	6	64	
13.	Viševica	Fužine							
14.	Jelenc	Gerovo							
15.	Visočica	Gospic	30	333	217	84		301	
16.	Crnopac	Gračac							
17.	Ivančica	Ivanec	5	113		48	2	50	
18.	Plešivica	Jastrebarsko	2	7		37		37	
19.	Martinšćak	Karlovac	11	72		.03		103	
20.	Učka	Kastav							
21.	Bilo	Koprivnica	8	90	1	50	10	61	
22.	Strahinjčica	Krapina	20	88	6	39		45	
23.	Snježnik	Krasica							
24.	Kalnik	Križevci	2	28		46		46	
25.	Moslavina	Kutina							
26.	Runolist	Lokve	1	4		10		10	
27.	Biokovo	Makarska	16	600		53		53	
28.	Prenj	Mostar							
29.	Gorštak	Mrzla Vodica							
30.	Strmac	Nova Gradiška	5	117		37		37	
31.	Klek	Ogulin							
32.	Jankovac	Osijsk	9	73		166	5	171	
33.	Mali Rajinac	Otočac				24		24	
34.	Čaklovac	Pakrac	22	318		75		75	
35.	Zrin	Petrinja	4	68		49	4	53	
36.	Sokolovac	Požega	3	51		48		48	
37.	Bjelolasica	Ravna Gora	9	64		27		27	
38.	Japetić	Samobor	50	369	1	170	38	209	
39.	Bielašnica	Sarajevo	69	748	4	185	9	198	
40.	Senjsko Bilo	Senj				10		10	
41.	Svilaja	Sinj							
42.	Gvozd	Sišak	20	174		74	5	79	
43.	Skradski Vrh	Skrad				21		21	
44.	Mosor	Split	58	1.600	1	244		245	
45.	Paklenica	Starigrad	3	30		14		14	
46.	Gromovača	» k/Senja							
47.	Velebit	Sušak	31	204	50	197	31	278	
48.	Zavižan	Sv. Juraj							
49.	Ravnagora	Varaždin	11	171	2	157		159	
50.	Papuk	Virovitica	1	32	1	76	1	78	
51.	Oštac	Zlatar	13	60		27		27	
Ukupno			602	8.201	35	399	6.579	137	7.150

PODRUŽNICA ZA G. 1934.

Odbornik i referent za građevinarstvo: Ing. Nikola Pauković.

Odbornik i referent zimske sekcije: Miroslav Čubelić.

Odbornik i referent za pravne stvari: Dr. Vlastimir Vimpulšek.

Odbornik i referent za propagandu: Adolf Gomerčić.

Pročelnik nadzornog odbora: Rudolf Rauker.

Odbornici nadzornog odbora: Ivka Crnetić i Milivoj Benković.

Kao delegati u »Savez planinarskih društava Kraljevine Jugoslavije« određeni su:

I. delegat: Dr. Cividini, zamjenik Plaček.

II. delegat: Dr. Prebeg, zamjenik Dr. Vimpulšek.

Tokom godine zahvalila su se na časti odbornika: 27. VIII. ing. Nikola Pauković, 5. XII. Stjepan Križić i 22. II. Walter Jankovski. Zahvale su uslijedile radi prezaposlenosti u privatnom zvanju.

U toku godine održane su 24 redovite i jedna komemorativna sjednica, na kojoj je komemorirana smrt blagopokojnog Kralja Aleksandra I. Ujedinitelja. Na sjednicama je pretresan i rješavan cijelokupan društveni rad. U poslovniči su davani razni izvještaji i upute, te je i ovaj opširan rad vršen na zadovoljstvo svih članova. Ubiranje članarine i ostalih prihoda vršeno je najsavjesnije, pa se radi toga opaža i mali prirast članova u Zagrebu.

Sjednice Središnjeg Upravnog Odbora održavane su svake prve srijede u mjesecu.

Nanovo je uvedena biljegovina na željeznička uvjerenja i to za svaku relaciju po Din 5.—. Prvobitno je bilo određeno biljegovanje sa Din 20.—, ali na našu predstavku i predstavku Saveza smanjeno je biljegovanje na Din 5.—.

U g. 1934. primljeno je i odašlano 2008 dopisa ne uračunavajući ovamo razne okružnice, letake itd.

Društveni život

U društvenoj poslovniči sakupljali su se članovi. Tu su održavani sastanci sekcija, na kojima su davane upute za razne akcije, tu je vršen dogovor za zajedničke izlete.

Osim ovih sastanaka održavani su prigodice (mjesечно) i širi sastanci u prostorijama gostonice Josipa Baršića, gdje su se podnašali razni izvještaji o radu društva, gradnji doma, a kojom prilikom jeigrana i »luka sreće«, čiji prihod je išao za gradnju novog doma.

Materijalni život, koji još uvijek steže najveći broj članova, imao je vidnog utjecaja i na društveni život, tako da su i ove priredbe bile u manjem broju posjećivane nego priredbe prijašnjih godina. Stoga je morao i upravni odbor da stegne obruč oko svojih izdataka i to u prvom redu oko izdataka za poslovne prostorije. To nam je djelomično uspjelo, a dužnost je i budućih odbora, da što više štede, jer uz ovako malu članarinu, koja je inače glavni prihod društva, dolaze u pitanje i mnogi potrebnji izdaci.

U našim prostorijama nalazi se i Zagrebački zimsko-športski podsavci, kome su naše prostorije ustupljene besplatno za obavljanje posala.

Upravni će odbor i kroz ovu godinu produžiti svoj rad sa jednako dobrom voljom, da bi društvo u punom opsegu izvršavalo one zadatke, koje su mu na korist nas Hrvata bili postavili njegovi zaslužni utemeljitelji.

Nažalost ideja planinarstva nije još dovoljno prodrla u mlada srca jednog dijela naše omladine — među srednjoškolce. To im uostalom i zakon zabranjuje, pa bi tu trebalo nešto učiniti i napraviti izuzetak, jer planinarstvo nije istovjetno sa športom. S odgajanjem podmlatka, koji bi trebao da bude rasadnikom društvenih ideja, stojimo još uvijek na mrtvoj točki.

Moramo ovom prilikom istaći, da nas je u pogledu propagande planinarstva naša dnevna štampa mnogo podupirala, pa joj sa ovog mesta na susretljivosti oko besplatnog uvrštavanja oglasa i članaka najtoplje zahvaljujemo.

Sa ostalim planinarskim društvima odnosi su bili srdačni te su mnoga pitanja i zajednički rješavana.

Knjižnica

Društvenoj knjižnici, koja služi članovima za izobrazbu, obraća se naročita pažnja. Od prošlogodišnjih knjiga odvojene su mnoge za naš muzej, jer potječe još iz prošlog stoljeća.

Zato se osjetila potreba da se nabave planinarska djela novijeg izdanja, što je i učinjeno, iako skromno. Danas broji knjižnica 545 knjiga, od toga 217 planinarskih i 328 beletrističkih.

Izrađen je i novi pravilnik za posudivanje knjiga. Po knjizi se plaća minimalna naknada od Din. 1.—. Knjige se izdaju tri puta tjedno i to od 6—8 navečer. Čitalo je u svemu 103 člana. Po broju posuđenih knjiga viđi se, da se članovi slabo služe knjižnicom.

Broj geografskih i specijalnih karata ostao je isti. Članovi su se i njima služili, kada su polazili na pojedine ture.

U knjižnici se nalaze razni dnevni i planinarski časopisi, koje dobivamo u zamjenu od inozemnih društava. Primamo 39 mjeseca.

Proslave

Veliku proslavu svoga 60-godišnjeg opstanka održala je matica 15. i 16. rujna pr. g., na kojoj su prisustvovali mnogi delegati i članovi naših podružnica. U 9 sati prije podne održana je svečana sjednica u dvorani Gradske vijećnice. Predsjednik Dr. Cividini održao je prigodno slovo, predočivši povijest i rad Hrvatskog planinarskog društva. Nakon toga su pročitani mnogobrojni brzojavci i pismene čestitke. Sjednici su prisustvovali delegati saveznih planinarskih društava, mnogih športskih i kulturnih društava te predstavnici štampe.

U pola 11 otvorio je u Zagrebačkom Zboru društveni predsjednik planarsku izložbu, kojoj su prisustvovali mnogobrojni odličnici i gradani.

Poslije podne održana je u društvenim prostorijama konferencija Središnjeg Upravnog Odbora sa delegatima podružnica.

Navečer je održao Dr. Fleg er predavanje o planinama Bosne i Hercegovine, iza čega je slijedio komers za pozvanike u Hotel Palacu.

Sutradan bila je na vrhu Medvednice, gdje se danas gradi novi planinarski »Tomislavov Dom«, misa zahvalnica i posveta temeljnog kamena, u koji je položena povelja. Poslije podne priredeno je planinarsko veselje kod privremenog skloništa. Navečer prisustvovali su mnogi učesnici predstavi »Čovjeka« pred prvostolnom crkvom.

Za spomen na ovu proslavu društvo je izradilo 2.000 spomen-značaka. Značku je izradio naš poznati umjetnik Ivan Kerdic.

Planinarska je izložba trajala 14 dana te je sa izloženim slikama bila jedna od najuspjelijih u Zagrebu. Nažalost moramo istaći, da su je najmanje članovi društva posjetili.

Kao trajnu uspomenu na 60-godišnjicu društvenog opstanka zaključeno je izdavanje albuma »Hrvatske planine«, za koji postoji već naročiti fond. Veći je dio slika već izrađen, tako da će čitav album biti u jesen gotov. Sadržavat će 36 najlepših slika hrvatskih planina.

Prigodom proslave sjetila se je ugledna tvrtka M. Drucker našeg društva i poklonila mu srebrni pehar.

Gosp. Križić poklonio je bakrenu posudu za povelju.

Darovateljima naročita hvala.

U toku poslovne godine održane su razne proslave. Tako je održana proslava 10-godišnjice opstanka podružnica: 12. VIII. »Vinica«, Dugaresa; 19. VIII. »Strahinjčica«, Krapina; 7. X. »Kalinik«, Križevci i 2. VI. 1935. »Jankovac«, Osijek. Ovim su proslavama osim delegata društava prisustvovali i okolini stanovnici.

30. IX. pr. god. otvorila je podružnica u Skradu, uz velike materijalne izdatke, novu stazu iznad potoka Šupljaka. Otvorenju je prisustvovalo mnogobrojno članstvo sa predsjednikom Dr. Cividinijem, čijim je imenom i prozvana ova prekrasna staza.

2. IX. pr. god. proslavljen je svečano otvorenje planinarske kuće naše podružnice »Papuk« u Virovitici na Vražjem Vršću. Nevrijeme je omelo ovu proslavu, ali su se usprkos tome našli na okupu mnogobrojni planinari. Ispred maticе sudjelovao je veći broj članova sa tajnikom Josipom Plačekom.

Sa proslavom 10-godišnjice podružnice »Kalinik« u Križevcima proslavljen je i polaganje temelj kamena kuće na Kalniku. Upravni je odbor zastupao kod te proslave potpredsjednik Dr. Zlatko Prebeg.

23. IX. otvoreno je na svečan način sklonište na Kamešnici, koje je zasluzna podružnica u Splitu podigla za svoje članove skijaše. Sklonište je dobilo ime svog vrlo zasluznog predsjednika prof. U. Giromette. Zbog udaljenosti nije nitko osobno od maticе prisustvovao otvorenju, nego je matica brzojavno čestitala.

U ovoj godini slavila je podružnica »Ravna Gora« svoju 15-godišnjicu na 26. V. kod Filićevog Doma, kojoj su proslavi prisustvovali mnogi članovi maticе sa predsjednikom Dr. Cividinijem i tajnikom Plačekom.

Društvo je prisustvovalo i posveti kamena temeljca Hrv. plan. društva »Runolist« na Medvednici (7. X. pr. g.). Kao delegati zastupali su maticu gg. Šetina i Bronić.

Predavanja i propaganda

Već je odavno kod maticе nikla misao, da se sav materijal, koji bilo kako obrađuje i predstavlja hrvatske planine, počne sakupljati i da se osnuje u Zagrebu »Hrvatski planinarski muzej« (kako ga već imadu mnogi kulturni narodi). Ovo je potaklo upravu društva, da je u gradnji doma na Medvednici predviđelo prostorije za smještaj ovog muzeja, i ako je bio osnovan zaseban fond za gradnju tog muzeja. No kako taj fond nije dosegao onu visinu, da bi se moglo pomicati na izgradnju posebne zgrade, priklopljena je sabrana glavnica zaključkom prošlogodišnje glavne skupštine fondu za gradnju »Tomislavovog Doma«. Time je udaren temelj ovoj novoj kulturnoj tekovini hrvatskog naroda i pružen novi dokaz uspešnog rada našeg društva. Odmah je pristupljeno sabiranju predmeta, pa je ovaj rad povjeren potpredsjedniku Dr. F. Kušanu i odborniku S. Hitztaleru. Pozivamo i sa ovog mjesta sve članove i prijatelje da pokrenu živu akciju oko sabiranja svakovrsnog materijala, što zasijeca u život naših gorštaka u hrvatskim planinama. Zato prikupljajte ustajno predmete i sačuvajte dok nam dom bude gotov, da uzmognemo svima pokazati naše kulturne tekovine.

Susretljivošću i odobrenjem rektora sveučilišta g. ing. D. Stipetića ustupljena je velika dvorana Kemijskog instituta (Pučko sveučilište) uz minimalnu naknadu svakog drugog četvrtka za planinarska predavanja.

17. siječnja održao je poznati fotografski umjetnik g. Cveto Švigelj^{iz} Ljubljane predavanje »S kamerom kroz Julisce Alpe« uz prikazivanje mnogobrojnih diapozitiva.

Jedno od najuspjelijih predavanja bilo je predavanje g. Hansa Ertla iz Münchena »O Medunarodnoj expediciji na Himalaju« pred dupkom punom dvoranom (na 6. II. o. g.). G. Ertl je u vrlo lijepom razlaganju opisao uspon ove ekspedicije na Karakorum Himalaju. Iz tehničkih razloga nije nam uspjelo ponoviti ovo predavanje, koje bi bilo u glavnem namijenjeno podružnicama.

Pročelnik foto-sekcije g. Griesbach održao je tri predavanja i to 24. I. O Gorskom Kotaru; 20. II. Sjeverna i Srednja Dalmacija sa otocima te 7. III. Južna Dalmacija: Boka Kotorska do Bara.

Posljednje predavanje održao je g. Kopinšek iz Celja o Centralnim Pirinejima. Predavanje bilo je popraćeno mnoštvom diapozitiva.

»Durmitor d. s. o. j. izdalo je djelo o planinama Crne Gore. Za to je djelo naše društvo ustupilo nekoliko svojih klišeja, da bi i sa svoje strane pripomoglo propagandi planina Crne Gore.

Osim u dnevnoj štampi oglašivani su izleti u našim oglasnim ormarićima, gdje su izlagane i fotografije onog predjela, kamo je izlet bio određen. Opisi izleta uvrštavani su u naše glasilo »Hrvatski Planinar«. Moramo ovom prilikom prigovoriti nehaju našeg članstva, što zanemaruje hrvatske, pogotovo malo udaljenje krajeve. Većina ih ne pozna planine Bosne, Hercegovine i Južne Dalmacije, koje se po svojim ljepotama ističu među svim našim planinama. Mnogi koji su zimi upoznali razne predjele ovih planina, sa puno zanosa pričaju o ljepotama tamošnjih krajeva.

Organizacija

S našim podružnicama dolazili smo u doticaj prigodom skupnih izleta, kada su raspravljana i zajednička pitanja.

Tokom godine raspredana su pitanja športskog zakona, koji bi imao stupiti na snagu u dogledno doba. Zastupali smo mišljenje da pod taj zakon ne smiju podpasti planinarska društva, jer im nije cilj nikakovo natjecanje. Oni treba da ostanu kao i do sada pod Ministarstvom za trgovinu i industriju u odjelu za turizam. Ministarstvo za tjelesno vaspitanje treba da osigura u svome budžetu stavku, kojom će potpomagati gradnju kuća i skloništa. Ovo mišljenje zastupa i savezna uprava.

U zajednici s ostalim planinarskim i skautskim društvima donešena je predstavka, kojom prosvjedujemo protiv pretvorbe 70 rali šume na Medvednici u kulturu, na kojoj bi htio vlasnik g. Pongratz da sagradi hotel i skijalište.

Kod Direkcije državnih željeznica zastupao nas je potpredsjednik Dr. Prebeg, koji je u nekoliko navrata uspješno intervenirao u pogledu voznog reda.

Prodajnu cijenu »Vodiču po Velebitu« i »Plitvičkim jezerima« morali smo sniziti uslijed današnje novčane krize. Oba djela trebao bi nabaviti svaki planinar za svoju kućnu knjižnicu.

»Hrvatski Planinar«

U vezi sa proslavom 60-godišnjice Hrvatskog planinarskog društva izašla su posljednja tri prošlogodišnja broja Hrvatskog Planinara kao jubilarni trobroj, u kojemu je u više članaka prikazana ne samo povijest hrvatskog planinarstva nego i njegova svrha, njegovi ciljevi i zadaci. To je ujedno i glavni ton, koji je dao našem glasilu njegov prošlogodišnji urednik, predsjednik Dr. A. Cividini.

U tome je smislu nastavio da uređuje list i sadašnji urednik, potpredsjednik Dr. F. Kušan, kojemu je povjereno uredivanje Hrvatskog Planinara, nakon što se je bivši urednik zbog poslovne preopterećenosti zahvalio na uredništvu. Uz pomoć svestrane suradnje nastoji današnje uredništvo da sadržaj lista još više proširi, obogaćujući ga prilozima i iz ostalog evropskog planinarstva, koje treba da se ogleda i u našem glasilu. Kraj svega toga nije zanemareno iscrpljivo prikazivanje društvenog rada, kojemu je glasilo u prvom redu i posvećeno. Na suradnju pozvalo je uredništvo sve dosadanje suradnike H. P. Treba kod toga zabilježiti da se neki istaknuti planinari i bivši suradnici H. P. nisu ovome pozivu odazvali.

Zgodnom kombinacijom uspjelo je da se prilaže svakom broju Hrvatskog Planinara po dvije slike hrvatskih planina izradene u bakrotisku i na kartonu, čime je oprema lista znatno poboljšana. Time su otpali dosadašnji prilozi, koji su zbog izrade posebnih kliješta stajali mnogo više.

Uz ove promjene u sadržaju našeg glasila obratilo je uredništvo i administracija časopisa sa gg. Josipom Plačekom i Slavkom Hitztalerom osobitu pažnju propagandi i raspačavanju lista. U tu svrhu izrađeni su i posebni plakati za preprodavaoce te prospekti u savremenoj i ukusnoj formi. Za uspješnije raspačavanje lista i izvan kruga planinara, stupila je administracija u vezu sa zagrebačkom filijalom novosadskog depozitora G. Gračanina. Nažalost ova je akcija zbog sadašnjih teških prilika i nemara za naše glasilo samo djelomično uspjela. Pored odašiljanja na stalne pretplatnike glasilo je odaslano na ogled i na mnoge članove HPD-a, koji nisu bili pretplaćeni. Upravo se mora osuditi postupak članova, kakvim su nemarom i nesavjesnošću uzvraćali na ovu akciju. Još i sada za nekih 400 adresa naših članova, na koje smo odaslali 6 brojeva, ne znamo da li će list povratiti ili se na njega pretplatiti. Članovi bi bar morali više voditi računa o svome društvu, o napretku i uspjehu njegovog glasila. Oni bi morali znati, da zbog toga nemara štetuje društvo mjesечно nekoliko stotina dinara. Ipak ne smijemo kod ovoga propustiti, a da se ne zahvalimo spremnosti i odazivu onih članova, koji su ispravno shvatili ovu našu akciju. To vrijedi i za one malobrojne podružnice, koje su u svome krugu sakupile lijepi broj pretplatnika.

U godini 1934. pretplaćeno je bilo 587 članova, što prema prethodnoj godini pokazuje gubitak od 34 pretplatnika. Od toga je bilo pretplaćeno 436 kod matice i 151 kod podružnice. U zamjenu i besplatno šaljemo 49 primjeraka. Istom u ovoj godini možemo zabilježiti makar i skromni napredak u povećanju pretplatnika, što nam daje pravo da vjerujemo u postepeno i konačno poboljšanje stanja »Hrvatskog Planinara«.

Pogodnosti

Ove smo godine, kao i prošle, nastojali da se preko saveza isposluje putovanje u grupama po 3 osobe, ali toj molbi nije ni do danas udovoljeno.

Na našu preporuku bio je prošle godine uveden izletnički vlak Zagreb—Ogulin, koji je bio radi slabe frekvencije samo nekoliko puta pušten u promet.

Ostale su na snazi pogodnosti za putovanje željeznicom u grupi od 6 osoba kao i na parobrodima.

Na molbu i preporuku Saveza autobusnih preduzeća, Novi Sad, date su nam osim postojećih povlastica još i daljnje povlastice autobusnih preduzeća: Braća Filipović, Pakrac, 50% popusta na svim prugama; Petar Zrinski Stubičke Toplice, za prugu Stubička—Zagreb od Din 25.—na Din 18.—, a na kraćim vožnjama 15% popusta; Drina, autogaraža Sarajevo, 25% na pruzi Sarajevo—Dubrovnik.

Nažalost moramo konstatirati činjenicu da su mnogi putevi postali uslijed slabog nadzora i nepopravka neuporabivi i da je zbog toga pristup многим našim planinama otešćan.

Privremeno sklonište na Medvednici

Da omogućimo članovima da nađu zaklona i na Medvednici, napravljen je ugovor sa opskrbnikom g. Petanjkom, da podigne u svom trošku privremeno sklonište na garištu starog doma. Sklonište iznajmljujemo g. Petanjku uz mješćenu najamninu od Din 1.000.—. Za podignuće privremenog skloništa dala je općina grada Zagreba Hrvatskom planinarskom društvu dozvolu tako dugo, dok ne bude izgrađen novi Tomislavov Dom. Na 26. VIII. pr. g. bilo je otvoreno skloništa, koje treba da služi potrebama članstva, dok se ne sagradi novi dom.

Gradnja Tomislavovog Doma na Medvednici

U posebnom izvještaju razložit će se tehnička strana rada oko novog doma. Ovdje nam je namjera, da upoznamo članove samo sa akcijama, koje su do sada poduzete. Gubitkom doma smanjeni su znatno i prihodi društva, zbog čega se rad i u ostalim granama nije mogao razvijati onako, kako je bila želja uprave društva. Trebalo je što prije započeti s izgradnjom doma i sa sakupljanjem sredstava. Zatraženo je od gradske uprave, da nam dozvoli priredbu weekenda na Savi, koja je zbog nepovoljnih uvjeta morala otpasti. Turnir nogometnih klubova nije se održao, jer nam Nogometni podsavet nije mogao ustupiti slobodan termin. Kasnije zbog slabog vremena ne bismo polučili željeni uspjeh, pa je sve odloženo za poslije.

Veliki uspjeh polučen je sa prikazivanjem »Čovjeka« pred katedralom, kojega je odigrala Matica Hrvatskih Kazališnih Dobrovoljaca u priredbi Hrvatskog planinarskog društva. Komad je bio 4 puta prikazivan, a ulaznice su bile upravo razgrabljene. Za veliki uspjeh priredbe najveća je zasluga samih glumaca, zbog čega im se za sve napore najljepše zahvaljujemo.

Gradjevna djelatnost

Teške ekonomске prilike, koje su zavladale i među našim podružnicama, nisu uza svo opadanje članstva oslabile volju i izdržljivost naših planinara.

To se vidi i po gradnjama, koje su započete prošle godine, a koje su sada dovršene ili se imaju dovršiti.

2. IX. pr. g. otvorena je kuća podružnice »Papuk« u Virovitici, koja je uglavnom sagradena iz sredstava same podružnice. Brzom dovršenju ove kuće pridonijeli su radini članovi, koji su osim poklona materijalnih sredstava sami radili na izgradnji planinarske kuće. Kuća se nalazi u neposrednoj blizini šumske pruge, na mjestu zvanom Vražje Vršće.

Već je nekoliko godina vođena prepiska sa Šumskom Upravom u Sarajevu glede najamnog ugovora za gradnju planinarskog skloništa na Treskavici planini.

Zbog toga je i gradnja kuće na Treskavici odgođena, a mjesto ovoga kupljen je komad zemljišta od 2900 m² na Bukoviku, gdje se sada podiže planinarska kuća u vrijednosti od Din. 60.000.—

30. IX. 1934. položen je kamen temeljac novoj planinarskoj kući na Kalniku, koja je dovršena iz vlastitih sredstava i pripomoći Ministarstva za fizičko vaspitanje. Radnje su u toku godine toliko napredovale, da je na 23. VI. o. g.

proslavljeni otvorenje u prisustvu predstavnika matice, drugih podružnica i okolnog stanovništva.

23. IX. 1934. na svečan način je otvoreno sklonište na Kamešnici, koje je izgradila podružnica »Mosor« u Splitu. Sklonište je podignuto na 1500 m. visine i to je prvo planinarsko sklonište u Dinarskom sklopu. Podignuto je iz vlastitih sredstava.

Poklonom g. direktora R. Baumgärtnera prešlo je u vlasništvo H. P. D-a lugarsko sklonište na Lipovici na Dilj Gori i predato u posjed podružnici »Dilj Gora« u Slavonskom Brodu. Sklonište je prozvano imenom jednog od najzaslužnijih planinara i bivšeg predsjednika Dr. Josipa Torbara. Otvorenje je proslavljeni vrlo svečano (12. V. 1935.) u prisustvu velikog broja učesnika i delegata matice Dr. F. Kušana.

U Šloserovom domu na Risnjaku popravljene su peći u sobama i kuhinji. Potreban je i popravak krovne konstrukcije, jer inače prijeti opasnost da kuća potpunoma ne propadne.

Na inicijativu našeg društva odobrila je Banska uprava za gradnju ceste Gračani—Bliznec iznos od Din. 1,100.000. Cesta će biti djelomično ove a djelomično druge godine dogotovljena.

Potpore

I ove godine primalo je društvo potpore od raznih nadleštava i to većinom za gradnju Tomislavovog doma i njegovog uredaja.

Veliku pripomoć u materijalu iz Minist. za fiz. vasp. za izgradnju Doma društvo nije dobilo, jer je unatoč odobrenju Ministarskog Savjeta tadašnji ministar za fizičko vaspitanje g. Dr. Andelinović drugočajije rasporedio sa kreditom, tako da je društvo nakon mnogih urgencija obavješteno, da uslijed iscrpljenog kredita ne može dobiti odobreno drvo. Mjesto toga primili smo od sadašnjeg ministra g. Dr. Auera prvu pripomoć u iznosu od Din. 30.000.—.

Ministarstvo trgovine i industrije u vezi naše molbe od 23. II. 1934. povodom tražene pomoći oko obnove izgorjelog Tomislavovog Doma odobrilo nam je 11. VIII. pr. g. Din. 25.000.— te u ovoj godini rješenjem od 29. V. dalnjih Din. 25.000.—.

Zauzimanjem Ministra građevina g. Dr. Kožula odobreno je iz budžeta za javne radove Savske banovine pripomoć u dva navrata i to: dne 4. III. o. god. Din. 60.000.—, dok ćemo daljnih Din. 120.000 primiti ovih dana, nakon što se provede kolaudacija radova za podizanje vodovoda.

Moram sa zahvalnošću naglasiti da smo kod nadležnih vlasti našli dovoljno razumijevanja za podizanje našeg planinarskog doma, te se nadamo da će nas i u buduće potpomoći do potpune izgradnje.

Planinarske kuće i skloništa

Posjed naših kuća i skloništa povećao se i ove godine za 4 kuće. Prema tome danas posjedujemo ove kuće: 1. Hirčeva kuća na Bijelim Stijenama; 2. Planinarska kuća na Orjenu; 3. Gojtanov dom na Visočici; 4. Sklonište na Gornjem Jelenju; 5. Pasarićeva kuća na Ivančici; 6. Sklonište na Mirovju; 7. Šloserov dom na Risnjaku; 8. Rossijeva kuća na Rožanskim Kukovima; 9. Krajačeva kuća na Zavižanu; 10. Dom Kraljice Marije na Mosoru; 11. Planinarska kuća na Obruču; 12. Planinarska kuća pod Crnopcem; 13. Aleksandrov Dom na Vošcu; 14. Planinarska kuća Jankovac

na Papuku; 15. Šoićeva kuća u Lipovačkoj Dragi; 16. Filićev dom na Ravnoj Gori; 17. Planinarska kuća Vražje Vršće na Papuku; 18. Paviljon na Viktorovcu kod Siska; 19. Sklonište prof. Giromette na Kamešnici; 20. Planinarska kuća na Kalniku; 21. Torbarevo sklonište na Dilj Gori; 22. Sklonište na Sljemenu.

Osim gornjih kuća društvo posjeduje Okić i Česić grad. Najmljene su: Lugarska kuća na Poganom Vrhу, na Uzničkoj Kosi na Mosoru i na Antunovcu kraj Požege. U gradnji se nalazi kuća na Bukoviku kraj Sarajeva. Sklonište na Smrekovcu postalo je gradnjom kuće na Risnjaku suvišno, zato smo i otkazali ugovor, koji je otkaz i sa strane najmodavca primljen.

Osim kuća posjeduje društvo i piramide i to na: Sljemenu, Cepelišu kod Petrinje, Ivančici, Tepcu, kod Samobora, Plješivici, Kapelšćaku kod Stubičkih Toplica.

U prošloj godini sagradila je podružnica u Daruvaru piramidu na Petrovom Vrhу, visoku 13 m. Drvenu gradu poklonio je ing. Stevo Marković, a radnu snagu dao je besplatno predsjednik Dr. Lj. Vladen, čime je dokazana velika ljubav za društvo i smisao za propagandu okolnog gorja.

Osim piramide sagrađene su i 2 kamene vidilice, koje se nalaze na Mosoru i Kamešnici.

Društvene sekcije

A. Alpinistička sekcija

Među članovima H. P. D-a odavno je vec postojala želja i osjećala se potreba, da se u okviru našeg društva osnuje Alpinistička sekcija.

U svom radnom području imamo gorja izrazito alpskog karaktera i sa stijenama, gdje se može okušati penjalačka vještina. Šteta je samo da su takove planine jako udaljene od Zagreba. Zato su dosada i pravili naši članovi češće izlete u Slovenske Alpe, gdje su se penjali bez ikakve potrebne spreme i predvježbe. Stoga je i bilo potrebno, da se osnuje alpinistička sekcija, koja će svoje članove odgojiti u tom smjeru.

Ove godine sastali su se zainteresovani članovi — omladinci — na sastanak od 3. IV. o. g. i tako udarili temelje alpinističkoj sekciji, izradili pravila i izabrali radni odbor. U taj prvi odbor ušli su članovi M. Čubelić, Sl. Brezovečki, E. Laszowski, I. Spevan, D. Fučkar, H. Kmetić, M. Vidak, J. Levak, W. Witte. Svaki član dužan je izvesti za ovu godinu dva ljetna izleta iznad 2.200 m i jedan zimski iznad 2.000 m. Članovi koji ove uvjete ispune postat će izvršujući članovi.

U ovom kratkom razdoblju održano je 5 članskih sastanaka, na kojima su priređena predavanja sa potrebnim praktičnim vježbama. Održana su i dva penjačka izleta. Prigodom drugog izleta izveden je penjalački uspon preko jugoistočne stijene na vrhu Kleka.

Za prvi početak nabavljeni su dva užeta, jedno kladivo, nekoliko karabinera i klinova.

Prilikom Duhovskog izleta na Velebit o svom trošku izradila je limenu kutiju i štambilju te zajedno sa upismom knjigom odnijela i postavila na najvišem vrhu Sjevernog Velebita, na Malom Rajincu (1699 m).

Sekcija imade danas 23 podupirajuća člana, koji su prožeti čvrstom voljom, da novo osnovanu sekciju svojim radom podignu i prošire na ponos Hrvatskog Planinarskog Društva.

B. Fotosekcija

Najveću propagandu za naše krajeve čini fotografija, koja je bez sumnje najbolje sredstvo za prikazivanje ljepota, kojima obilujemo. Taj je zadatak izvršavala zdušno naša sekcija. Ona je vodila mnogo brige da lijepi snimci budu što više izlagani, a kruna svega bila je jubilarna izložba, koja je bila priređena u znaku proslave 60-godišnjice u Zagrebačkom Zboru.

Pročelnik sekcije g. Griesbach održao je mnogo predavanja i u unutrašnjosti, kod podružnica. Predavanja su bila uvijek vrlo dobro posjećena.

Sekcija je održala u prošloj godini 13 odborskih sjednica i 3 sastanka sa predavanjima i raspravom. Mnogo brige posvećeno je praktičnoj izobrazbi svojih članova, uređenju inventara i sakupljanju članova.

Sekcija posjeduje 525 izabralih slika većeg formata, dok je jedan dio poklonila i posudila podružnicama za oglasne ormariće.

Društveni album upotpunjava se slikama članova, ali je mali broj onih, koji svoje snimke darivaju za spomen knjigu budućoj generaciji.

C. Skisekcija

Skisekcija u prošloj godini nastavila je organizatornim i propagandnim radom na polju skijaškog športa i zimskog planinarenja. Loše snježne prilike ove zimske sezone u velikoj mjeri kočile su rad sekcije. Tako nije bilo ove sezone održano prvenstvo SS i redovna priredba »Prvenstvo Medvednice«. Iz istih razloga nije održana priredba »Propagandni skijaški dan« u »Skradu«. Sekcija je nastavila sa nabavkom potrebnih rekvizita za teoretsku i praktičnu naobrazbu, a raspolaže sa stručnom knjižicom, sa dva para skakačih dasaka i s potrebnim inventarom za izvedbu skijaških priredaba.

U predsezoni je s Općinom Skradskom i s našom podružnicom »Skradski Vrh« izradena u Skradu skijaška trening-skakaonica za skokove do 28 m, koja je prva takove vrsti u Savskoj banovini, a ujedno i prva skakaonica Hrv. Plan. Društva. Načrt za ovu skakaonicu izradio je poznati stručnjak za skakaonice norvežanin Ing. T. Hansen, a tehničku stranu te gradnje nadzirao je pročelnik Ski-sekcije g. M. Čubelić. — Podizanju skakaonice najviše je pridonio općinski načelnik u Skradu i predsjednik naše podružnice g. Josip Lončarić, koji je uložio sve sile da pripomogne podizanju zimskog turizma i skijaškog športa u Gorskom Kotaru, napose u samom Skradu.

Za vrijeme sezone priređivani su sastanci svake srijede, na kojima su održavana predavanja. Predavali su športski liječnik Dr. Dolničar, Tomo Bedenko i drugi.

Priređeni su uspjeli izleti preko Božića u Rateče-Planicu, na Peč i Petelinek, Skrad, Liscu te nekoliko u bližu okolicu Zagreba, na Sljemenu i u Samoborsko Goroje. Prigodom internacionalnog natjecanja u skokovima u Planici mnogi članovi iskoristili su priliku, pa su prisustvovali toj najvećoj atrakciji zimskog športa.

Naši članovi natjecatelji sudjelovali su gootvo na svim priredbama. Mlada ekipa skakača postigla je najbolje rezultate. Na prvenstvu Zagreba zaposjeli smo I. i II. mjesto, II. mjesto u kategoriji dama i treće mjesto u kategoriji subjuniora. Najveći uspjeh postignut je na »Prvenstvu Z. Z. S. P-a«, koje je ove sezone s obzirom na izgradnju sljemenske skakaonice po prvi puta održano u norveškoj kombinaciji, zaposjevši po svome članu V. Čubelić prvo mjesto, koji je time osvojio naslov prvaka Z. Z. S. P-a. U klasifikaciji za skokove plasirali smo se po istom članu na prvo mjesto. U drugom dijelu Prvenstva Z. Z. S. P-a, u slalomu, plasirali su se naši članovi u kategoriji seniora, juniora i dama na III. mjesto.

Ove sezone sudjelovo je na tečaju za skijaške učitelje na Kravacu naš član Tom Bedenko i sa uspjehom položio ispit skijaškog učitelja.

Odbor sekcije izabran je na glavnem god. sastanku 7. XI. pr. g., koji je sa malim izmjenama ostao isti i sa pročelnikom g. M. Čubelićem. Odbor je mogao radio na propagandi skijaškog športa i zimskog turizma naročito u našim podružnicama. U tu svrhu bila je sekcija u živoj vezi sa svima podružnicama za vrijeme cijele zimske sezone, pa je osnovano nekoliko novih Ski-sekcija u našim podružnicama. Danas imademo u 15 naših podružnica osnovane Ski-sekcije, od kojih su nekoje jako agilne. U Zimsko športski savez začlanjeno je do sada samo 7 podružnica.

U odboru Zagrebačkog Zimskog Športskog Podsaveta zastupani smo odbornicima sekcije Tomom Bedenkom i J. Levakom.

Sekcija broji 226 članova, od kojih je velik broj dragovoljno, izdašno i savjesno pomagao odbor sekcije, a napose istakle su se naše članice koje su najpripravnije izradivale sekcijске znakove, čime su znatno pridonijeli smanjenju izdataka.

D. Omladinska sekcija

Omladinska sekcija priredivala je bilo samostalno bilo u zajednici sa Putnom blagajnom sveukupne izlete, koji su bili uvijek javno oglašivani. Na sastancima podnašani su izvještaji sa izleta. Uz već napomenute izlete u izvještaju Putne blagajne, održani su još slijedeći izleti: Rimske Toplice, Liska, Martinšćak, Skradski Vrh, Zeleni Vir, Celjska Koča, Ponrakeva lugarnica, Stubičke Toplice, Oštrelj, Palačnik, Vilinske Jame i Plješivica.

U priređivanje izleta bila je zadaća omladinske sekcije markacija planinarskih puteva te postavljanje natpisnih tabla sa oznakom smjera i trajanjem hodba. U tu svrhu nabavljeno je 60 velikih i 80 komada malih tabla, koje se sukcesivno postavljaju na potrebna mjesta.

Tokom prošle godine popravljeni su i nanovo markirani slijedeći putevi: Kameni Svatovi grebenom do Podsuseda; Šestine — Medvedgrad — Glog — Ponrakeva lugarnica; Piramida — Ponrakeva lugarnica — Ponikve; Medvedgrad — Sv. Jakob; Sljemenska kapelica — Stubičke Toplice; Medvedgrad — Bažulovka Piramida.

Prigodom markiranja spomenutih staza sudjelovali su članovi: Čubelić M. Čubelić V., Krempler, Witte, Prihistal, Jan, Plaček, Lašonšek, Kovačić, Novak, Steiner i Vidak.

Sekcija broji oko 30 članova na čelu sa odborom, kojeg sačinjavaju kao pročelnik Levak, zamjenik T. Bedenko i tajnik M. Vidak.

E. Putna blagajna

Putna blagajna broji danas oko 60 članova, koji redovito plaćaju svoju članarinu. Tokom prošle godine priređeno je 18 izleta sa ukupnim troškom od Din. 35.322.—. Izleti su bili brojno zastupani, tako da je na svakom izletu bilo prečno 29 članova, a utrošeno 1907.— dinara. Izleti su priređeni na Liscu, Delnice, Mrzlicu, Svetu Gora, Mosor, Donati, Kalnik, Risnjak, Biokovo, Nova Gradiška, Jankovac, Kamniške alpe, Julijanske alpe, Vražje Vršće, Sveta Gora, Muževa Hiža, Zeleni Vir, Stubičke Toplice, Hum i Rateče-Planicu. Od spomenutih izleta naročito su uspjeli uskršnji i duhovski izleti na Biokovo i Sjeverni Velebit.

Odbor Putne blagajne nastojao je da priredi izlete u sve naše krajeve, kao što su Gorski Kotar, Hrvatsko Zagorje, Hrvatsko Primorje, Dalmaciju, a da nije zaboravio ni na Sloveniju.

Putna blagajna, koja sliči jednoj uzajamnoj zadruzi, omogućuje članovima da posjećuju različite naše krajeve, što im pojedincima ne bi bilo moguće, pa je želja da se što više članova maticice začlane u putnu blagajnu.

Putna blagajna održala je svoj godišnji sastanak 28. II. o. g., na kojem je izabran novi odbor sa g. Josipom Plačekom kao pročelnikom i Josipom Lekom kao tajnikom.

Savez planinarskih društava

8. IX. p. g. izabrana je nova uprava Saveza, u koju je kao II. potpredsednik biran Dr. Zlatko Prebeg.

U prošloj godini upozorila je Savezna uprava sve molitelje, koji upućuju svoje molbe na Ministarstvo fizičkog vaspitanja, da ih propisno biljegovane upućuju preko Saveza, inače da će biti sve molbe, koje budu neposredno ministarstvu stizale, odbačene.

Kao delegat na kongresu Saveza Planinarskih društava Jugoslavije u Škopju, dne 9. IX., prisustvovao je Dr. Prebeg. Tom prilikom upriličeno je mnogo izleta u bližu okolicu, kojima su i naši članovi prisustvovali.

Surađivali smo na izradbi pravilnika, koje kani izdati Ministarstvo unutarnjih poslova o označivanju putova, staza i skijaških smjerova.

Savezna je članarina povišena za g. 1935. na Din 1.—, od čega se plaća 50 para za Saveznu upravu a 50 para za Asocijaciju. Članarina se uplaćuje zajedno sa članarinom društva. Markice će biti svake godine druge boje, a lijepe se u legitimacije.

Na prijedlog Dr. Prebega zaključeno je da se idući planinarski kongres održi u Dubrovniku 1. i 2. IX. Pripreme su u toku, te se nadamo da će održiv biti velik, jer se priređuju i izleti u okolicu Dubrovnika, Boka Kotorske i Crne Gore.

Asocijacija slavenskih plan. društava

30. VIII. održan je kongres Asocijacije slavenskih planinskih društava u Ljubljani. Ovome su kongresu prisustvovali Dr. A. Cividini i Dr. Z. Prebeg.

Na kongresu su raspravljana mnoga zajednička pitanja, koja su bila i u dnevnoj štampi oglašena.

Stalni sekretarijat Asocijacije u Krakovu objavio je novu upravu, kojoj je na čelu kao predsjednik prof. Dr. Walery Goetel iz Krakowa.

Umrli članovi

Žalosna mi je dužnost da se sjetim i naših članova, rodoljuba i suradnika, koji nas ostaviše te se preseliše u vječnost.

Naš pročelnik nadzornog i zabavnog odbora, zagrebački građanin Rudolf Rauker preminuo je 12. I. nakon kratke i teške bolesti u naponu svoje snage. Nemio udes zadesio je naše mlade članove, tako našeg vrijednog omladinca J. Filipčića, koji je postao žrtva Save, T. Kohn, mladu planinarku, koju je usmrtila odronjena stijena u Kamniškim alpama.

Osim ovih članova ispraćeni su na vječni počinak: Milan Dürr, Dr. Ivan Lorković, Anastazija Ruf, Vilim Herceg, Franjo Boroščak, Jelisava Wilczek, Vilim Koliander, Elsear Mlinarić, Benko Zeininger, Stjepan Štrocinger, Dana Demetrović, Vera Vaniček, Božena Petrović, Dragutin Vrulaj, Dr. Maksimiljan Bohaček, Ivan Dijanović, Miroslav Kras, Adolf Erlich.

Društvo je izrazilo pismeno saučešće obitelji pokojnika, a svima njima neka je laka hrvatska gruda. Slava im!

Ovim izvještajem pružamo čiste savjesti svome članstvu stvarni prikaz svoga rada i nastojanja vjerujući da će ova glavna godišnja skupština taj rad pravedno ocjeniti, uvaživši sve zapreke, smetnje i poteškoće, koje su punom uspjehu našega rada u tolikoj mjeri stajale na putu.

U Zagrebu, dne 15. lipnja 1935.

Tajnik:

Josip Plaček v. r.

Delegat HPD podružnice u Brodu, J. Mautner u svome prigovoru na tajnički izvještaj ističe neke štamparske pogreške i iznosi brojne manje zamjerke u poslovanju između Matice i podružnica. Prema ovima da se postupa kao sa članovima drugoga reda. Zahtjeva uvid u rad čitavog društva. Pokreće pitanje promjene pravila i pita što je sa podružnicama bez izvještaja.

Predsjednik Dr. Cividini odbija iznešene prigovore i ističe demokratizam društva, u kome su svi članovi jednaki. Podružnice bez izvještaja većinom su likvidirane. Navještava promjenu pravila u dogledno vrijeme. Nema zatvorenog kruga kod upravnog odbora.

Predsjednik HPD podružnice u Karlovcu, Ing. Satler moli za obavlještenje u pogledu širenja planinarstva među školskom omladinom. Pita za promjenu pravila. Istim slabo stanje nekih domova i pita što će se učiniti, dok nije prekasno.

Odgovara dr. Prebeg, potpredsjednik HPD-a i iznosi čitav historijat borba za dozvolu širenja hrvatskog planinarskog pokreta među školskom omladinom. Sve moguće je učinjeno (društvo, Savez i Kongres), ali bez uspjeha. Izmjena se pravila odgada na povoljnije vrijeme. Za popravak domova nema sredstava, po pravila se najnužnije.

Nakon ovih objašnjenja prima skupština jednoglasno tajnički izvještaj, nakon čega se prelazi na

3. IZVJEŠTAJ BLAGAJNIKA

Blagajnik Anton Glad podnosi ovaj blagajnički izvještaj:

Račun prihoda i rashoda 1934. god.

U Zagrebu, dne 15. lipnja 1935.

Prezident:

Dr. Ante Cividini v. r.

Blađajnik:

Antun Glad v. L.

Gornji račun prihoda i rashoda smo pregledali, s knjigama sravnili i u redu pronašli.

Nadzorni odbor Hrvatskog Društva u Zagrebu

Račun razmјере 31. XII. 1934. god.

Aktiva:		
Gotovina blagajne	5.387,25	Pasiva:
Saldo dužnika i vjerovnika	156.048,20	Fondovi
Podružnice	62.278,74	Konačna društvena imovina
Kuće, piramide, nekretnine	84.078,75	
Društvena izdanja (Vodiči)	20.517,—	
Namještaj poslovnice središnje	5.047,—	
Knjižnice središnje i zaliha klisea	1.200,—	
		205.107,87
		129.449,07
		334.556,94

U Zagrebu, dne 15. lipnja 1935.

Predsiednik:

Dr. Ante Cividini v. r.

Blagajnik:

Antun Glad v. r.

Gomiljani komisari smo presegledali s knjigama sravnili i u redu dronaši.

Nadzorni odbor Hrvatskog planinarskog Društva u Zagrebu:

Milivoj Benković v. r.

J. Mautner traži objašnjenje o stavci »otpisi« sa svotom od 37.000 dinara Blagajnik HPD-a A. Glad izvještava, da se tu radi o stavci edicija (oko 21.000 dinara), o stavkama potraživanja likvidiranih podružnica, te još o nekim drugim stavkama s manjim svotama.

Kako se više niko ne javlja za riječ, to predsjednik pita, da li se blagajnički izvještaj prima na znanje. Skupština ga odobravanjem prima.

Slijedi

4. IZVJEŠTAJ RADNOG ODBORA H. P. D. ZA GRADNJU TOMISLAVOVOG DOMA

Radni odbor, kojemu je bila povjerena briga za gradnju novog Tomislavovog doma, sastojao se je ove godine od istih lica kao i prošle, a konstituirao se je ovako: Pročelnik: Dr. Zlatko Prebeg, I. potpredsjednik H. P. D., tajnik: ing. Lujo Šenderdić, odbornik i grad. ref. H. P. D., članovi: arh. Aleksandar Freudenreich, odbornik i grad. ref. H. P. D., Vl. A. Veiler, odbornik H. P. D., Josip Plaček, I. tajnik H. P. D. Tokom poslovne godine 1934-35. održao je radni odbor 52 sjednice, obavio 7 očevida sam za sebe, a 3 očevida sa raznim izaslanicima vlasti, dok su pojedini članovi radnog odbora bezbroj puta posjetili mjesto gradnje doma i vodovoda, a poduzeli isto toliko bezbroj intervencija, konferencija i sastanaka sa raznim ličnostima i ustanovama u predmetu gradnje Tomislavovog doma, njegovog vodovoda i elektrifikacije. Stanje radova prilikom prošlogodišnje 60. glavne skupštine bilo je slijedeće: Gradska poglavarnstvo dalo je H. P. D.-u svojim dopisom br. 79.574-I-1934., od 16. VI. 1934., zemljiste nedaleko piramide u zakup, ali uz uvjet da H. P. D. o svom trošku raspiše arhitektonski natječaj za izradu idejnih skica novog Tomislavovog Doma, koje se imadu nakon što ih je ocjenjivački sud pregledao i najpodesniju izabrao, predložiti Gradskom Poglavarstvu na prihvat i na određenje granica zemljista. Društvo je raspisalo taj natječaj 20. VI. 1934. sa konačnim rokom do 25. VII. 1934. Ocjenjivački sud, u kojem su po propisu Gradskog Poglavarstva bili: predstavnik Tehničkog fakulteta sveučilišta, 2 predstavnika Gradskog Poglavarstva i 2 predstavnika H. P. D., stvorio je konačnu odluku dne 16. VIII. 1934. preporučivši raspis ponovnog, užeg natjecaja, budući da glavni natječaj nije izbacio ni jedne, za izvedbu zrele osnove. Upravni odbor H. P. D. je to stanovište usvojio i kanio raspisati uži natječaj među nagrađenim autorima. Međutim nije nikako došlo da sporazuma, pa je izrada definitivnih planova povjerena našem članu arh. Stjepanu Planiću uz naknadu svih troškova izdataka, koje će imati prilikom izradbe tih planova. Arh. Planić predložio je u najkraćem vremenu nekoliko skica, od kojih je dne 13. IX. 1934. definitivno prihvaćena osnova novog Tomislavovog Doma u obliku trokrake zvijezde. Nacrti su dne 5. X. 1934. poslani Građskom Poglavarstvu na odobrenje, kako je to bilo uvjetovano. Građevni odbor Gradskog Poglavarstva odbio je dne 16. XI. 1934. projekt sa motivacijom, da se ne prilagođuje dovoljno terenu i silueti Zagrebačke gore. Time je društvo došlo u nemogućnost da započne 1934. godine sa gradnjom. Tokom zime preradičani su donekle nacrti da bi se izbjeglo prigovoru Gradskog Poglavarstva te su konačno dne 1. II. 1935. u približno istoj formi predloženi ponovno na odobrenje i konačno sa strane Gradskog Poglavarstva danom 9. IV. 1935. odobreni.

U međuvremenu izradili su članovi Radnog Odbora definitivni troškovnik i podloge za raspis jeftimbe, koja je obavljena dne 9. VI. 1935. putem pismenih ponuda za sve graditeljske i obrtničke radnje. Interes je bio velik, stiglo je svega 56 raznim ponuda, od toga 6 za graditeljske radnje.

Radni Odbor svršio je u najkraćem roku pregled tog ogromnog materijala i dao Upravnom odboru dne 17. IV. 1935. iscrpiv izvještaj o javnoj jeftimbi kao i o provedenim redukcijama u izgradnji, te je konstatirano da je za gradevnu glavnici novog Tomislavovog Doma prema odobrenim nacrtima i opisu troškovnika, a bez namještaja potrebna svota od okruglo 1,700.000 dinara.

Kako Društvo u svrhu gradnje samog Doma, odbivši rezervirane troškove vodovoda i elektrifikacije, raspolaže sa svotom od Din 1,050.000.—, zaključio je Upravni odbor dne 17. VI. 1935. izgraditi Timislavov Dom tako, da se u konstrukciji izgradi čitava zgrada, ali da se ne dovrši iznutra velika prizemna blagovaona i spavaone u I. katu; isto tako da se pojednostavni uredaj velike kuhinje. Time za sada otpada svota od nekih Din 335.000.—. Momentano potrebni nedostatak od nekih Din 315.000.— da se nabavi zajmom, ukoliko ne unide tokom gradnje raznim doprinosima i potporama, na koje Društvo računa.

Istim zaključkom ovlastio je Upravni odbor svoj Radni odbor da odmah pristupi konačnom zaključivanju težačkih i zidarskih radnja sa najjeftinijim nudiocem. Kako je 24. IV. 1935. izdana građevna dozvola, potpisana je dne 7. V. 1935. ugovor sa građevnim poduzećem D. Švab, Zagreb za izvedbu težačkih i zidarskih radnja. Dalje potrebni obrtnički radovi raspisivati će se prema potrebi i mogućnosti, tako da će se prije zime dovršiti i u pogon staviti restauracija i jedan dio spavačih soba.

Dovršeni Dom bit će ponos našeg članstva i građanstva. Koči se neposredno ispod glavnog vrha Medvednice i dok se okolišno drveće prokrči, pucat će s njega divan vidik na sve strane, na Hrvatsko Zagorje i na Posavinu. Dom će imati 3 blagovaone, jedan stambeni dio za stalne goste sa 58 ležaja, sa topлом i s hladnom vodom u svakoj sobi, za publiku koja traži udobnost i nesmetanost, a imat će i jedan planinarski dio sa 142 ležaja uz jeftiniju cijenu, isto sa tekućom vodom u svakoj sobi. Ukupno dakle 200 kreveta. Dom će imati centralno loženje toplim zrakom i ventilaciju u svim javnim prostorijama, dok će sobe biti ložene običnim pećima. Sa velike terase I. kata, na 1.015 m visine moći će posjetioc gledati zagorske brežuljke u zapadu sunca i istodobno pratiti kako se u Zagrebu počinju svjetlucati žarulje. To će biti užitak, koji će mnoge i mnoge ponovno privući na Tomislavov Dom. Nedaleko doma bit će s vremenom prokrčen veliki skoro posveravni plato za sunčanje. Kada Društvo uspije dobiti dozvolu za podizanje vlastite hidrocentrale i kada time dobije jeftinu pogonsku snagu za dizanje vode, sagraditi će se na zaštićenom mjestu plivači bazen, točno na 1000 m visine. Građansko Poglavarstvo stvorilo je zaključak, da će o svom trošku izgraditi cestu do novog Doma, što je i ispravno, jer ako H. P. D. daje ovako veličanstven planinarski Dom građanstvu grada Zagreba na uporabu, u redu je, da grad Zagreb daje cestu do Doma.

Danas se radi na gradilištu punom parom, izgrađeni su već svi temelji, podrumi, izgrađuje se donje i gornje prizemlje.

Vodovod. Na našu predstavku kr. Banskoj Upravi od 20. IV. 1934., kojom smo zamolili da bi nam Higijenski Zavod izradio potreben projekt za vodovod, primili smo 7. VI. 1934. poziv Higijenskog Zavoda za saradnju. Već u prošlogodišnjem izvještaju je napomenuto, da je Društvo stupilo u vezu sa odborom Dačkog Planinarskog Doma zbog zajedničkog vodovoda i ispitalo mogućnost iskorisćenja vrela »Zvirki«. Kao daleko bolje i izdašnije pokazalo se je vrelo »Hladna voda« za dobivanje pitke vode. Novi projekt je izradio Ing. Dušan Zlokas od Higijenskog Zavoda, koji nam je isto izradio i projekt elektrifikacije. Po tom se projektu vodovod izvadao pod nadzorom Higijenskog Zavoda kako slijedi:

Vrelo »Hladna Voda« nalazi se na 874 m nadmorske visine sjeverno od piramide. Izdašnost mu je prema podacima Gradskog vodovoda 0,7—5,5 lit./sec. Analiza Higijenskog zavoda pokazuje da je voda zdrava, mekana i posve čista, tipična gorska voda. Vrelo je zahvaćeno, voda se pomoću specijalne pumpe tlači 157 m visoko u veliki rezervoar kod piramide. Radni tlak pumpe je 18 atm. Pumpu tjeru za sada benzinski motor od 3 HP, no kako je taj način pogona zapravo preskup, nastoji Društvo svim sredstvima da dode do svoje hidrocentrali i time do 10 puta jeftinije pogonske snage. Tlačni vod je izrađen od cijevi 5/4" promjera, oko 500 m duljine. Rezervoar kod piramide sadržaje 50.000 litara, a nalazi se na 1031 m visine. On predstavlja najmoderniji tip kružnog, admirano-betonskog rezervoara, 5,0 m promjera a 2,5 visine vode. Cijevovod od rezervoara do Doma je 60 mm promjera i oko 230 m dužine. Uкупni trošak ovog dijela vodovoda uključivo strojeva za dizanje vode i svih građevinskih radova iznosi približno Din 100.000.— Protivnici gradnje Doma na tom mjestu širili su glasine da će ovakav vodovod stajati Din 310.000.—, što više, objavili su iscrpiv predračun, a kad tamo naš vodovod stoji svega tek jednu trećinu od te svote. Strojevi za dizanje vode imali su stajati ravnih Din 100.000.—, a oni stoje svega Din 23.000.— Kod toga se još mora uzeti u obzir da je izgrađen rezervoar od 50.000 litara sadržine prema zahtjevu Gradskog Poglavarstva, dok bi za potrebe Društva do stajao i manji rezervoar. H. P. D. izvelo je i drugi dio vodovoda, kojim se opskrbuje vodom i Dački Planinarski Dom na zapadnom ogranku Malog Sljeme na. Izvedeno je oko 1.050 m cijevovoda 5/4" i 1" promjera od Tomislavovog Doma do malog rezervoara sa 10.000 litara sadržine, koji je smješten na vrhu Malog Sljema, a od ovog rezervoara do Dačkog Planinarskog Doma vode cijevi 50 mm promjera, oko 300 m daleko. Za taj dio vodovoda pridonio je Dački Planinarski Dom Din 90.000.—

Izvedba čitavog vodovoda bila je povjerenja građevnom poduzeću D. Švab, Zagreb kao najjeftinijem nudiocu prilikom javne jeftimbe, koju je Društvo održalo u rujnu 1934.

Elektrifikacija. Nakon primitka kompletног elaborata za elektrifikaciju putem vlastite hidrocentrali sa strane Higijenskog Zavoda zamolio je H. P. D. od Gradskog Poglavarstva dozvolu za iskorišćenje dvaju vrela, »Bistra« i »Đurđevići« na sjevernoj strani Medvednice, u svrhu izgradnje hidrocentrali od 14 HP na »Markovom Travniku«. Time bi Društvo došlo do jeftine, skoro besplatne električne energije, a uslijed toga i do jeftine vode, koja se mora 157 m visoko dizati. Istodobno je stavljena ponuda Gradskom Poglavarstvu za priključak na električnu mrežu na »Markovom Travniku« za vrijeme, kada postoji suvišak energije. Stavljena je ponuda i Dačkom Planinskom Domu za priključak na mrežu rasvjete energije.

Podnašanjem te naše ponude započela je Gradska munjara ponovo svoju staru akciju za elektrifikaciju Sljemenu iz gradske mreže. Radi se samo o tome, uz koju cijenu i uz kakve uvjete nam može struju dobaviti. Gradska munjara se već više godina bavi s idejom elektrifikacije Sljemena. Prošle godine je H. P. D. vodilo pregovore u tom smislu i kad su novine već pisale, da će električna struja biti u najkraćem vremenu na Sljemenu, razbili su se pregovori na nerazmјerno velikim zahtjevima munjare. Nato je H. P. D. izradilo projekt za vlastitu hidrocentralu i podnijelo Gradskom Poglavarstvu i Sreskom Načelstvu molbu za potrebne dozvole. Ako će se pitanje elektrifikacije Sljemena i ove godine istim tempom i na isti način rješavati kao i prošle godine, daleko ćemo doći. Neka nam Gradsko Poglavarstvo dozvoli iskorišćenje spomenutih vrela za grad-

nju male vlastite hidrocentrale i mi ćemo u roku od 2—3 mjeseca imati jeftinu struju u našemu Domu.

Završujući ovogodišnji izvještaj o gradnji Tomislavovog Doma, njegovog vodovoda i elektrifikacije, izriče Radni odbor na ovome mjestu svoju zahvalnost svim svojim saradnicima i darovateljima i smatra da nije potrebno a skoro niti moguće navađati imena svih onih, koji su nam pomogli da na mjesto staroga, trošnog, drvenog Tomislavovog Doma H. P. D. u najskorije vrijeme imade svoj veliki, moderni novi Tomislavov Dom sa modernim vodovodom i električnom strujom. Svatko najbolje zna, koliko je tome cilju pridonio. Pa i ako još nije sve gotovo, i ako ćemo još trebati mnogo borbe, mnogo muke, ipak mi planinari posjedujemo veliku ustrajnost pa sigurno nećemo stati na pola puta, nego ćemo po svome običaju, sa uspjehom dovršiti ono, što smo započeli.

Zagreb, dne 15. VI. 1935.

Za Radni odbor:

Pročelnik:
Dr. Zlatko Prebeg v. r.

Tajnik:
Ing. Lujo Šenderdi v. r.

Dr. V. Vimpulšek ističe zamašnost rada oko izgradnje novog Doma i upozorava na dvije činjenice. Prva je činjenica gotov vodovod, koji je od neprocjenjive važnosti za našu Medvednicu. Što je do nedavna bilo skoro nemoguće, danas je to stvarnost. Tu ne može, a da ne istakne, kako je velik dio uspjeha zasluga našeg agilnog odbornika ing. L. Šenderdia. Druga je činjenica elektrifikacija, čije pitanje treba da se hitno riješi. A to baš zapisnje uslijed prepolaganog tempa, kojim nam izlazi u susret Gradsko poglavarstvo. Kod grada nema dovoljno uvidavnosti za naš rad. Dok nas ministarstva potpomažu, grad još nisu ni svi naši uspjesi potakli na veću susretljivost. Sredstva nedostaju. Treba pomoći, zajma. U prvom je redu grad pozvan, da nam tu pomogne. Treba apelirati na Gradsko zastupstvo. Zato Dr. Vimpulšek predlaže skupštini na prihvat ovu rezoluciju, koju treba uputiti na Gradsko vijeće:

Skupština HPD-a upozoravajući Gradsko vijeće na ono, što je izvedeno kod gradnje Tomislavovog Doma na Medvednici, moli ga, da radu društva, koji je isključivo u javnom interesu, pokloni više pažnje te da što prije doneće potrebne zaključke i odredbe, koje bi omogućile, da budu svi radovi na vrijeme gotovi.

Naročito molimo, da se Gradskoj štedionici preporuči, da podijeli društvu potrebnii zajam te da i samo iz svoga budžeta dade znatnu potporu.

Hrvatsko Planinarsko Društvo

Skupština prima ovu rezoluciju odobravanjem.

U ime Upravnog odbora predlaže tajnik J. Plaček glavnoj skupštini ovaj zaključak u vezi sa izvještajem Radnog odbora:

Glavna skupština Hrvatskog planinarskog društva, održana dne 26. lipnja 1935., primila je izvještaj Radnog odbora za gradnju »Tomislavovog Doma« na Sljemenu na znanje.

U vezi s time ovlašćuje glavna skupština HPD-a Radni odbor, da u zajednici sa Središnjim upravnim odborom vodi i dalje brigu oko izgradnje i dovršenja »Tomislavovog Doma«, njegovog vodovoda i elektrifikacije.

Ovlašćuje se stoga Radni odbor, da u svrhu postignuća gornjega cilja, a sporazumno sa Središnjim upravnim odborom, vodi potrebite pregovore, sklapa

ugovore i pribavlja daljnja materijalna sredstva, da se namakne cjelokupna glavnica za potpuno dovršenje i uređenje »Tomislavovog Doma« sabiranjem materijala, ishodenjem subvencija i eventualno sklapanjem zajma od najviše Din 500.000.— (petstohiljada dinara), koji bi se postepeno, prema potrebi iscrpljivao.

Time je skupština odobrila izvještaj Radnog odbora te se prelazi na slijedeću točku dnevnog reda, na:

5. IZVJEŠTAJ NADZORNOG ODBORA

U ime nadzornog odbora čita M. Benković ovaj izvještaj:

Slavna glavna skupštino!

Čast nam je ovime izvestiti, da smo u smislu drustvenih pravila u god. 1934. pratili cjelokupan rad društva te prisustvovali kod svih sjednica i sudjelovali kod svih više ili manje važnih zaključaka.

Ujedno smo stalno pregledavali društvene knjige i beleže te na koncu točno ispitivali predložene zaključne račune i sravnivši ih sa knjigama ustanovili, da je sve vođeno u potpunom redu te da se zaključni računi slažu sa poslovnim knjigama.

Molimo slavnu glavnu skupštinu, da izvoli ovaj naš izvještaj primiti do znanja te nama i upravnom odboru podijeliti razrješnicu.

U Zagrebu, dne 13. lipnja 1935.

Milivoj Benković v. r.

Ivka Crnetić v. r.

Glavna skupština prima izvještaj na znanje, čime se ujedno prelazi i na

6. PODJELJENJE ODRJEŠNICE

Upravnom i nadzornom odboru, koje je od strane skupštine i jednoglasno uslijedilo.

7. ODOBRENJE GODIŠNJEG PRORAČUNA

Blagajnik I. A. Glad predlaže proračun za poslovnu godinu 1935., koji se nalazi u priležećoj skrižaljci.

Nakon objašnjenja u pitanju prihoda i rashoda »Hrvatskog Planinara« prima se jednoglasno predloženi proračun.

8. PRIJEDLOZI

Prijedlog HPD podružnice »Strmack« u Novoj Gradiški, da se Slavonski planinarski dan za g. 1936. održi u Strmcu, u planini Psunj, prepusta skupština na rješenje Upravnom odboru. Ali potpredsjednik Dr. Prebeg moli skupštinu, da se ovaj prijedlog ipak primi od strane glavne skupštine, što je i učinjeno.

Dr. J. Veselić iz Zagreba predlaže uvađanje redovitog godišnjeg Planinarskog dana u svrhu propagande planinarstva. Dan bi se imao održati u Zagrebu uz reviju planinara iz cijelog radnog područja. U diskusiji, koja je nastala povodom ovog prijedloga, predlaže član V. Zrnc, da se rješenje toga pitanja prepusti Upravnom odboru, što se i prihvata.

U vezi sa prijedlogom Dr. J. Veselića, da se uvede obligatna pretplata na naše glasilo i veže uz članstvo i da se list štampa na jefitinijem papiru i s manje klišaja, daje urednik »Hrvatskog Planinara« Dr. Kušan detaljnija obavještenja

Proračun za godinu 1935

Prihodi:	Rashodi:
Clanarina	23.000—
Prinos za gradnju	46.000—
Upisima	6.000—
Iskaznice i znakovi	5.000—
Društvena izdanja	7.000—
Skloniste na Slijemu	12.000—
Piramida	6.000—
Kamati Gradske Štedionice	18.000—
Trećina podružničke članarine	16.000—
	20.000—
	20.000—
	15.000—
	3.000—
	6.000—
	6.000—
	15.000—
	20.000—
	28.000—
	20.000—
	2.100—
	4.900
	176.000—
	176.000—

U Zagrebu, dne 25. lipnja 1935.

Hrvatsko Planinarsko Društvo u Zagrebu

Predsjednik: Dr. Ante Civitčić v. r. Blagajnik: Anton Glad v.

o mjerama, koje su poduzete za sanaciju našeg glasila, a koje su već uglavnom i iznešene u izvještaju tajnika. U diskusiji sudjeluje više članova i svi se slažu u tome, da će se uz još bolju opremu i povećanje broja pretplatnika konačno riješiti teško pitanje našeg glasila.

9. IZBOR ČLANOVA UPRAVNOG I NADZORNOG ODBORA

Član N. Mihordin predlaže listu članova za Upravni i Nadzorni odbor, koju skupština jednoglasno prima. Prema tome su izabrani: 1. u upravni odbor: Ć. Bronić, S. Hitztaler, V. Mlinarić, V. Skendrović, S. Šagovac, B. Vrtar, a 2. u nadzorni odbor: M. Benković, I. Crnetić i R. Štefan.

10. EVENTUALIJE

V. Zrnc predlaže da se donese rješenje, kako bi se prisililo podružnice da bezuvjetno izašalju svoga čovjeka kao delegata na glavnu godišnju skupštinu, koja bi na taj način i kao hrvatski planinarski sabor imala daleko veće značenje. Ujedno predlaže isti član, da se pročita lista umrlih članova i da im se po običaju oda počast. To je i učinjeno, pa skupština prihvata čitanje sa poklikom: Slava im!

Član Lojd napominje da su markacije u Zagrebačkoj gori mjestimice nedostatne. Odgovara J. Plaček i ističe slab interes članstva za taj rad. Pojedinac ne može sve. Član Lojd se zalaže i za planinarski pozdrav: Zdravo, koji treba u prirodi da zamijeni ostale pozdrave.

Dr. A. Banfić hvali tajnički izvještaj, a prigovara blagajničkom, koji bi trebao da bude opširniji i detaljniji, kako bi bio pristupačan i laiku.

Na prijedlog Dr. Z. Prebega izabire skupština ove delegate za Savezni kongres: delegati: Dr. Prebeg i J. Plaček, zamjenici: Dr. Kušan i Dr. Vimpulšek.

Pošto se više niko ne javlja za riječ, predsjednik zahvaljuje svima prisutnim i obećaje da će se svi prijedlozi uzeti u pretres i po mogućnosti uvažiti. Zahvaljuje prisutnom izaslaniku redarstva na strpljivosti i pozdravlja dopisnika »Novosti«. Nešto prije 23 sata zaključuje predsjednik ovu skupštinu, koja je pokazala složan i sređen rad cijelokupnog našeg društva.

Dovršeno.

Predsjednik:

Dr. Ante Cividini v. r.

Perovođa:

Viktor Šetina v. r.

Ovjerovitelji zapisnika:

Juraj Vuković st. v. r.

Berislav Petrušić v. r.

Foto-sekcija HPD podružnice »Velebit« Sušak, vjerna svojoj tradiciji, pri-reduje i ove godine izložbu fotoamaterskih radova. Za razliku od dosadašnjih izložba, na ovoj izložbi mogu sudjelovati samo sušački fotoamateri. Prema tome će se u ovoj izložbi po prviput ispoljiti u pravoj vrijednosti sušačko lokalno fotoamaterstvo. Izložba traje od 10.—20. kolovoza. Zadnji rok prijave 1. kolovoza. Za potanje informacije obratiti se na sekciju.

Časopisi

Rivista mensile del Club Alpino Italiano, Roma.

Svibanj 1935.: »Alpinismo« (A. Manaresi). — All'Aiguille Noire de Peuterey per la cresta Sud (N. Pietrasanta). — La spigolo Nord del Pizzo Badile (V. Bramani). — Morente ladino nel Canton dei Grigioni (G. De Simon). — L'alpe alla IIa Quadriennale d'Arte Nazionale (G. Massano). — Le marmitte dei giganti (Prof. E. Mosna). — Cronaca alpina. Notiziario.

Casopis turistů. — Měsíčník Klubu českoslov. turistů v Praze. 1935., 4. Senátor Emanuel Hrubý. — České Sředohoří (Dr. V. Zázvorka). — Od Brna k Pernštejn (J. Čech). — Moderni negativní materiál (Th. Holý). — Krajem »Pramáti« (D. Borotinský). — Statečný turista. — Na Horní Nitru (Dr. V. Václavík). — Humor slovanských turistů (E. Čech). — Slijede razne vijesti.

Berg und Ski. — Zeitschrift des Alpenvereins Donauland. Wien.

Lipanj 1935.: Dachstein-Südwand (J. Pruschka). — Nachrichten des Alpenvereins Donauland. — Unser Hüttengebiet in den Kalser Bergen. — Alpine Literatur und Kunst.

Österreichische Alpenzeitung. — Herausgegeben vom Öster. Alpenklub Wien. Lipanj 1935.: Die Besteigung des Pik Stalin (7495 m) im westlichen Pamir. — Über den Mitschergrat auf die Königspitze (T. Navratil). — † Dr. H. Tuma. — Rotwand-Kreutzkopf. — Die bedeutendsten Bergfahrten des Jahres 1934 in den französischen Alpen. — Fahrtenberichte. — Bergfahrten in den ausseralpinen Gebieten. — Vorträge und Versammlungen.

Mitteilungen des Deutschen und Öster. Alpenvereins, München. Lipanj 1935.: † Dr. A. Knöpfer. — Die Badilekante (N. Sild). — Wandertage im Vintschgau (P. Thürtschenthaler). — Was sind »Berge der Heimat?« (Dr. F. Dörrenhaus). — Eine Durchquerung des algerischen Atlas (Prof. dr. E. Burmester). — Der Sommerschi (G. Bilgeri). — Wie verbessert man Schiabfahrten? (Ing. L. Handl). — Vereinsangelegenheiten. Verschiedenes.

Planinski vestnik. — Glasilo Slovenskega Planinskega društva, Ljubljana. Lipanj 1935.: Na Olimp (M. Lipovšek). — U Bjeliču (Dr. B. Gušić). — Špranja-klin (V. Modec). — Severnovzhodni raz Jalovca (2643 m), prvenstvena. — Okrog starega Kranja v planinski svet (Dr. F. Ogrin). — Preko Dimnikov in Luknje Peči na Rjavino (A. Flegar). — Naši vojaki vrh Triglava (J. Stanislav). — Pokljuka-Planica (S. Smolej). — Iz slovenskega alpinizma — razmah in pokret pri Bolgarih. — Razgled po planinskih časopisih (stranii).

Der Gebirgsfreund. — Nachrichten der Sektion Österr. Gebirgsverein des D. u. Ö. Alpenvereins. Wien.

Lipanj 1935.: In der Reisseckgruppe (M. Greiner). — Ungelöste Fragen zum Bau der Grossglocknerstrasse (Dr. E. Veidl). — Die Grundsteinlegung für das Raxkirchlein. — Angelegenheiten der Sektion. — Verschiedene Nachrichten.

Austria-Nachrichten. — Herausgegeben vom Alpenvereins-Zweig Austria. Wien. Lipanj 1935.: Neues zur Geologie der Gesäuseberge (Dr. R. R. v. Srbik). — Menschen in Bergnot (K. Poppinger). — Ein »A.-B«-Film — Alpine Lebensbilder einiger Jubilare von 1934. — Heimatmuseum in Admont. — Grenzübertritt. — Alpine Ausbildungskurse. — Slijede razne vijesti. Ovom je svjetsku priložen prikaz austrijskih planinarskih kuća u slici i riječi.

Die Alpen — Les Alpes — Le Alpi. — Revue du Club Alpin Suisse, Bern. Lipanj 1935.: Die Kristallfunde in den Schweizer Alpen (P. Niggli). — Die Mürtschen (M. Spöerrli). — Aus dem Alpstein (E. Attinger). — Scheienzahn (E. Alder). — Dent Blanche (L. Vassalli). — Les variations périodiques des glaciers des Alpes suisses. — Le Dolent par le versant de la Neuva (Ch. A. Goly). — Varia.

Priroda. — Popularni ilustrovani časopis »Hrv. prirodoslovnog društva« u Zagrebu.

Svibanj 1935.: Naučni rad Vlad. Varićaka (S. Škrebl). — O previjanju zemaljske kore (Dr. J. Poljak). — Matematika o stanicama pčela (Dr. J. Goldberg). — Kromit kod nas i njegovo značenje u svjetskoj industriji (Lj. Barić). — Problem zaštite padobranom (M. Kovacević). — Pabirci. — Vijesti. — Razgovori.

Lipanj 1935.: Na Etni (L. Marić). — Osnovi savremene borbe protiv buke (Dr. J. Lončar). — Pošumljavanje krša (Ing. A. Kauders). — Pabirci. — Vijesti. — Razgovori.

Iz uredništva

Pretplatnicima na znanje! Da udovoljimo želji velikog broja naših pretplatnika, izdajemo već sada i 8. broj »Hrvatskog Planinara« zajedno sa brojem 7 i to u potpunom i nesmanjenom opsegu. Time smo pružili našim pretplatnicima opsežno i raznoliko štivo, kojim će se moći zabaviti tokom velikih ferija.

Slijedeći broj »Hrvatskog Planinara« (za mjesec rujan, br. 9) dobit će naši pretplatnici polovicom mjeseca rujna.

SADRŽAJ: Rad H. P. D-a je potreban, str. 193. — D. S. Krivokapić: Planina i čovjek, str. 194. — Dr. J. Flegier: Sa Čvrsnice planine (sa 4 sl.), str. 201. — D. Jakšić: Po bugarskim planinama (sa 6 sl.), str. 214. — Razne vijesti, str. 227. — Društvene vijesti, str. 229. — Časopisi, str. 255. — Iz uredništva, str. 256. — Prilozi: Stjene Oštovače u Plasi (J. Plaček) i Breze kod Vrata u Gorskem Kotaru (Dr. H. Emili).

»Hrvatski Planinar« izlazi 12 puta na godinu i to u prvoj polovici mjeseca. Pretplata stoji godišnje: za društvene članove Din. 50.— (daci i naučnici plaćaju Din. 40.—), za nečlanove Din. 60.—; za inozemstvo Din. 70.—. Pojedini broj stoji Din. 5.—. Preplatu, oglase i reklamacije prima HPD Središnjica u Zagrebu, Varšavska ulica 2a. — Odgovorni urednik: Dr. Fran Kušan, Vinogradarska cesta 33/I. — Rukopisi se šalju na urednika. — Izdavač: »Hrvatsko Planinarsko Društvo« u Zagrebu. — Tiskar »Tipografije« d. d., Zagreb, Preobraženska 6. — Za tiskar ugovara Ivan Ivanković, Selska cesta 47.